

Toiminnan tuloksellisuuden osoittaminen järjestötyössä

Juliska Hytönen

2025 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Toiminnan tuloksellisuuden osoittaminen järjestötyössä

Juliska Hytönen
Sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö
Maaliskuu, 2025

Juliska Hytönen

Toiminnan tuloksellisuuden osoittaminen järjestötyössä

Vuosi

2025

Sivumäärä

52

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää Skene - Yhdessä rikoksettomaan elämään ry:lle kyselymuotoinen työväline, joka mahdollistaa asiakaskokemuksen mittaamisen toiminnan aikaansaamasta muutoksesta. Tavoitteena oli, että työväline tukee työelämäkumppania toiminnan tuloksellisuuden osoittamisessa rahoittajalle sekä edistää työn asiakaslähtöistä ja pitkäjänteistä kehittämistä. Opinnäytetyö toteutettiin tutkimuksellisenä kehittämistyönä hyödyntäen konstruktivistista tutkimusotetta, mikä mahdollisti työvälineen systemaattisen kehittämisen ja eri näkökulmien huomioimisen yhdistäen innovatiivisen ongelmanratkaisun ja käytännönläheisen toteutuksen.

Työn tietoperusta koostui sosiaalisesta kuntoutuksesta, rikollisuudesta irrottautumisesta sekä järjestötyön aikaansaaman muutoksen näkyväksi tekemisestä. Tuloksellisuuden näkökulma oli keskeinen osa tietoperustaa, ja sitä tarkasteltiin järjestötyössä syntyvien tulosten, vaikutusten ja vaikuttavuuden sekä niiden arviointiin käytettävien mittarien ja vaikutusketjumallin avulla. Kehittämisprosessi toteutettiin monimenetelmällisesti, ja siihen sisältyivät työpaja työelämäkumppanin ja kohderyhmän kanssa, asiantuntijahaastattelu sekä kohderyhmälle suunnattu kysely. Työpajassa kehitettiin työvälineen ensimmäinen versio, josta kerättiin palautetta rikosseuraamusalan erityisasiantuntijalta. Saatua palautetta hyödyntäen työvälinettä jatkokehitettiin, minkä jälkeen sen toinen versio pilotoitiin kohderyhmässä. Pilotoinnin jälkeen kohderyhmältä kerättiin palautetta, jota hyödynnettiin työvälineen viimeistelyssä.

Opinnäytetyön konkreettisena tuotoksena syntyi sähköinen kyselymuotoinen työväline asiakaskokemuksen mittaamiseen toiminnan aikaansaamasta muutoksesta. Se tukee työelämäkumppania toiminnan tuloksellisuuden osoittamisessa rahoittajalle sekä edistää toiminnan asiakaslähtöistä ja pitkäjänteistä kehittämistä. Työvälineen joustava rakenne mahdollistaa sen jatkokehittämisen vastaamaan myös tulevaisuuden tarpeisiin.

Asiasanat: tuloksellisuus järjestötyössä, sosiaalinen kuntoutus, rikollisuudesta irrottautuminen, muutoksen mittaaminen

Juliska Hytönen

Demonstrating the effectiveness of operations in nonprofit work

Year

2025

Pages

52

The purpose of the thesis was to develop a survey-based tool for Skene - Yhdessä rikoksettomaan elämään ry to measure customer experiences and the changes brought about by the organization's operations. The objective was for the tool to support the work-life partner in demonstrating the effectiveness of their operations to the funder and to promote the customer-oriented and long-term development of the organization. The thesis was conducted as a research-based development project using a constructive research approach, which enabled the systematic development of the tool and the consideration of various perspectives by combining innovative problem-solving with a practical implementation.

The theoretical framework of the thesis consisted of social rehabilitation, desistance from crime, and making the impact of nonprofit work visible. The perspective of effectiveness was a key part of the theoretical foundation and was examined through the results, impacts, and outcomes generated in nonprofit work, as well as the indicators and impact chain model used for their assessment. The development process was conducted using a multi-method approach, including a workshop with the work-life partner and the target group, an expert interview, and a survey directed at the target group. The first version of the tool was developed during the workshop, after which feedback was collected from a criminal justice specialist. Based on this feedback, the tool was further refined, and the revised version was piloted with the target group. After the pilot phase, additional feedback was collected through a survey, which was then used to finalize the tool.

As a concrete outcome of the thesis, a digital survey-based tool was developed to measure customer experience and assess the changes brought about by the organization's operations. The tool supports the work-life partner in demonstrating the effectiveness of their operations to the funder and promotes the customer-oriented and long-term development of the organization. The flexible structure of the tool allows for its further development to meet future needs as well.

Keywords: effectiveness in nonprofit work, social rehabilitation, desistance from crime, impact measurement

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Opinnäytetyön työelämäkumppani	8
3	Sosiaalinen kuntoutus.....	8
3.1	Sosiaalisen kuntoutuksen tarve, sisältö ja kehittäminen	9
3.2	Sosiaalinen kuntoutus rikosseuraamusalalla.....	10
4	Rikollisuudesta irrottautuminen.....	11
4.1	Itsemääräämisteoria	12
4.2	Muutoksen vaihemalli.....	13
5	Muutoksen näkyväksi tekeminen järjestötyössä	15
5.1	Tulos, vaikutus ja vaikuttavuus	15
5.2	Vaikutusketju	16
5.3	Mittarit	17
5.4	Tuloksellisuuden osoittaminen STEA:lle	18
6	Tutkimuksellinen kehittämistyö.....	19
6.1	Tausta, tarkoitus ja tavoite	19
6.2	Lähestymistapana konstrukttiivinen tutkimus	19
6.3	Kehittämistyön menetelmät	20
6.4	Kehittämistyön prosessi	21
7	Osallistava työpaja - työvälineen ensimmäinen versio.....	24
7.1	Työpajan kulku	25
7.2	Työpajan keskustelujen teemoja	30
7.2.1	Autonomia	31
7.2.2	Kyvykkyys	31
7.2.3	Yhteisöllisyys.....	32
7.2.4	Rikoksettomuus ja päihteettömyys	33
7.3	Työvälineen ensimmäinen versio	34
8	Asiantuntijahaastattelu - työvälineen toinen versio	36
8.1	Haastattelun kulku.....	36
8.2	Asiantuntijan palaute ja kehitysehdotukset.....	36
8.3	Työvälineen toinen versio.....	38
9	Kysely kohderyhmälle - työvälineen viimeistely	39
9.1	Kohderyhmän palaute ja kehitysehdotukset	39
9.2	Työvälineen viimeistely	40
10	Kehittämistyön arviointi.....	41
11	Eettisyys ja luotettavuus	42
12	Pohdinta	44

Lähteet.....	46
Kuviot	51
Liitteet	52

1 Johdanto

Sosiaali- ja terveysalan järjestöillä on keskeinen rooli kansalaisten hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistämässä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2023). Järjestöjen rahoitus koostuu pitkälti jäsen- ja osallistumismaksuista, lahjoituksista sekä julkisista avustuksista, joista valtionavustuksia myöntävistä tahoista merkittävin on sosiaali- ja terveysministeriö (SOSTE 2025). Näiden valtionavustusten hakemuskäsittelystä, valmistelusta ja maksamisesta vastaa Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA, joka myös valvoo avustusten käyttöä sekä arvioi rahoitetun toiminnan tuloksia (STEA 2024a). STEA-avustuksia saavilta toimijoilta edellytetään tuloksellisuuden osoittamista, jota varten avustuksen saajan tulee säännöllisesti kerätä seurantatietoja avustetusta toiminnasta ja sen avulla arvioida toimintansa tuloksellisuutta (STEA 2025a, 45-46).

Vuonna 2025 STEA-avustuksia leikattiin 79,5 miljoonalla eurolla osana valtiontalouden säästöjä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2025). Tämä näkyy paitsi määrärahojen vähenemisenä myös avustuskriteerien tiukentumisena, erityisesti toiminnan tarpeen ja tuloksellisuuden osoittamisen osalta (Sosiaali- ja terveysministeriö 2024). Koko hallituskauden aikana järjestöavustukset supistuvat noin kolmanneksella vuoteen 2024 verrattuna, mikä vaikuttaa merkittävästi sekä uusiin että käynnissä oleviin toimintoihin haettaviin avustuksiin (Heinonen & Pajari 2024). Leikkaukset herättävät järjestöissä huolta, sillä niiden katsotaan vaikuttavan eniten kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin ihmisiin, joita julkiset palvelut eivät aina tavoita (Jämsén 2024).

Opinnäytetyön työelämäkumppani, Skene - yhdessä rikoksettomaan elämään ry (myöhemmin Skene ry), on sosiaalista kuntoutusta muutoksen eri vaiheissa oleville rikostaustaisille ihmisille ja heidän läheisilleen tarjoava yhdistys (Skene ry 2024a). Skene ry on saanut STEA-avustuksen vuosille 2024-2026 hankkeeseen, jonka tavoitteena on edistää Skenelä-kohtaamispaikkatoimintaan osallistuvien hyvinvointia ja rikollisuudesta irrottautumista yhteisöllisyyden, kokemuksen pohjautuvan sekä rikoserityisen osaamisen avulla (Skene ry 2024b).

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää Skene ry:lle kyselymuotoinen työväline, joka mahdollistaa asiakaskokemuksen mittaamisen toiminnan aikaansaamasta muutoksesta. Tavoitteena oli, että työväline tukee työelämäkumppania toiminnan tuloksellisuuden osoittamisessa rahoittajalle sekä edistää työn asiakaslähtöistä ja pitkäjänteistä kehittämistä.

2 Opinnäytetyön työelämäkumppani

Skene ry on vuonna 2019 perustettu yhdistys, joka tarjoaa rikoserityiseen asiantuntijuuteen pohjautuvaa sosiaalista kuntoutusta rikostaustaisille ihmisille ja heidän läheisilleen. Yhdistyksen keskeisenä tavoitteena on tukea rikollisuudesta irrottautumisesta, vähentää rikollisuuden aiheuttamia sosiaalisia haittoja sekä vaikuttaa näihin liittyviin yhteiskunnallisiin kysymyksiin. (Skene ry 2024a.) Skene ry:n toiminnan keskiössä on sosiaalisen kuntoutuksen toimintamallin kehittäminen, jonka tavoitteena on rikoskäyttäytymisen vähentäminen, muutokseen sitoutuminen ja rikoskierteen katkaiseminen. Mallin tarkoituksena on tukea rikosseuraamusten aikana toteutettavaa sosiaalista kuntoutusta ja tarjota keinoja pitkäkestoiseen muutokseen. (Skene ry 2023.)

Vuosina 2024-2026 Skene ry toteuttaa STEA:n tukemana Skenelä -hankkeen, jonka tavoitteena on edistää kohtaamispaikkatoimintaan osallistuvien hyvinvointia ja rikollisuudesta irrottautumisesta (Skene ry 2024b). Avoin kohtaamispaikka Skenelä tarjoaa osallistujille pysyvyyttä sekä rikoksettoman ja päihteettömän yhteisön, jossa yhdistyvät ammatillinen ja kokemusperäinen osaaminen. Toiminta täydentää julkisen sektorin palveluita tarjoamalla rikoserityistä sosiaalista kuntoutusta sekä rikosseuraamusten aikana että niiden jälkeen. (Skene ry 2023.) Hankkeen kohderyhmää ovat rikos- ja päihdetaustaiset, erityisesti 15-29-vuotiaat nuoret ja nuoret aikuiset, sekä heidän läheisensä. Toiminnalla vahvistetaan osallistujien arkielämän taitoja, päihteettömän arjen hallintaa, koulutukseen ja työhön tarvittavia valmiuksia sekä ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitoja. (Skene ry 2024b.)

3 Sosiaalinen kuntoutus

Sosiaalinen kuntoutus on laaja käsite, jolla voidaan tarkoittaa niin työtettä, työskentelyn tavoitetta kuin sosiaalisen kuntoutuksen sosiaalipalvelua (Karjalainen, Liukko & Muurinen 2022, 3; THL 2023). Suomessa käsitteen käyttö ulottuu aina 1950-luvulle, mutta lain mukaisen määritelmän se sai vasta 2010-luvulla (Nieminen 2018, 11). Sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaan sosiaalinen kuntoutus on ”sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin annettavaa tehostettua ja tavoitteellista tukea sosiaalisen toimintakyvyn ja elämänhallinnan parantamiseksi tai ylläpitämiseksi, syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi sekä osallisuuden edistämiseksi.” Sosiaalisen kuntoutuksen periaatteena pidetään yksilön integroitumista yhteiskuntaan tämän kykyä ja suoriutumista vastaavalla tavalla (Sosiaalihuoltolain soveltamisopas 2024, 71).

Sosiaalinen kuntoutus liittyy syvästi yksilön ja yhteiskunnan välisiin suhteisiin sekä yksilön elämänhallintaa tukevien tekijöiden vahvistamiseen. Käytännössä se on syrjäytymistä ehkäisevää ja toimintakykyä vahvistavaa työtä, jota toteutetaan usein matalan kynnyksen sosiaalipalveluina, ja jonka tärkeänä lähtökohtana toimii asiakaslähtöinen osallisuuden tukeminen.

(Lindh & Hautala 2022.) Sosiaalinen kuntoutus on yhdessä ammatillisen, lääkinnällisen ja kasvatuksellisen kuntoutuksen kanssa osa monialaista kuntoutusjärjestelmää (Nieminen 2018, 11). Muista vakiintuneemmista kuntoutusmuodoista poiketen sosiaalisessa kuntoutuksessa huomio kiinnittyy tavoitteiden osalta kuntoutuksen perimmäisten tavoitteiden sijaan enemmän välitavoitteisiin (Piirainen, Linnakangas & Suikkanen 2018, 116).

3.1 Sosiaalisen kuntoutuksen tarve, sisältö ja kehittäminen

Yhteiskunnallinen tarve sosiaaliselle kuntoutukselle on monimutkaistuneiden työ- ja toimintakykyongelmien, pitkäaikaistyöttömyyden, päihde- ja mielenterveysongelmien sekä huono-osaisuuden ja syrjäytymisriskin kasvun myötä lisääntynyt (Lindh & Hautala 2022). Erityisesti syrjäytymisuhan alla olevat nuoret, aikuiset, mielenterveyskuntoutujat, maahanmuuttajat, kehitysvammaiset ihmiset, päihteidenkäyttäjät ja pitkäaikaistyöttömät muodostavat keskeiset sosiaalisen kuntoutuksen kohderyhmät (Kokko & Veistilä 2016). Syrjäytyminen aiheuttaa yhteiskunnalle merkittäviä taloudellisia menetyksiä ja ennen kaikkea inhimillistä kärsimystä, joten sen ehkäiseminen on paitsi taloudellisesti kannattavaa myös eettisesti tärkeää (Rikosten torjuntaneuvosto 2025).

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaisen sosiaalisen kuntoutuksen sisältö määrittynyt henkilön yksilöllisten tarpeiden mukaisesti, ja siihen voi kuulua sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen selvittämistä, kuntoutusneuvontaa ja -ohjausta sekä tarvittaessa kuntoutuspalvelujen yhteensovittamista, valmennusta arkipäivän toiminnoista suoriutumiseen ja elämänhallintaan sekä muita tarvittavia sosiaalista kuntoutumista edistäviä toimenpiteitä. Nuorten sosiaalinen kuntoutus käsittää nuorten tukemisen työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikkaan sijoittumisessa ja näihin toimintoihin osallistumisen keskeyttämisen ehkäisyssä. (Sosiaalihuoltolain soveltamisopas 2024, 71.)

Vastuu sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaisen sosiaalisen kuntoutuksen suunnittelusta ja toteuttamisesta kuuluu hyvinvointialueen sosiaalihuollolle, joka toimii yhteistyössä useiden muiden tahojen, kuten terveydenhuollon, työ- ja elinkeinotoimen sekä opetustoimen kanssa. Lisäksi järjestöt ja yhteisöt toteuttavat usein hankerahoituksella sosiaalisen kuntoutuksen palveluita. (Terveyskylä 2024.) Sosiaalinen kuntoutus voidaan yleisten tavoitteidensa - sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamisen, syrjäytymisen torjumisen ja osallisuuden edistämisen - kautta hahmottaa myös työtteenä, joka voi muodoltaan olla sekä korjaavaa että ennalta ehkäisevää (THL 2023). Sosiaalista kuntoutusta, kuten muutakin kuntoutustyötä, ohjaavat useat eri teoriat, käsitteelliset kehiöt, viitekehykset, lähestymistavat ja mallit (Härkäpää, Järviskoski & Salminen 2022).

Viimeisten vuosien aikana sosiaalinen kuntoutus on ollut aktiivisen keskustelun ja kehittämisen kohteena. Sekä käsitteen tarkentaminen että empiirinen tutkimus sen vaikuttavuudesta ja keskeisistä tekijöistä ovat edelleen tarpeen. Suunnitelmallisuuden ja tavoitteellisuuden

puutteet ovat johtaneet prosessien yhtenäistämiseen ja yhteisten laatuksien määrittelyyn, jossa monialainen yhteistyö on nähty keskeisenä onnistumisen edellytyksenä. (Lindh & Hautala 2022.) Palvelun järjestäjän ja tuottajan erottaminen on korostanut tarvetta selkeyttää toiminnan tavoitteita ja asiakasvaikutuksia. Taloudellisten näkökulmien rinnalle on nousut näyttöön perustuvien käytäntöjen kehittäminen, jossa painotetaan interventioiden vaikutusten todentamista sekä näytön soveltamista yksilöllisiin tapauksiin. (Piirainen ym. 2018, 111.) Näyttöön perustuva käytäntö tarkoittaa, että asiakastyön päätökset pohjautuvat parhaaseen mahdolliseen tutkimustietoon (Rantanen & Toikko 2014, 113).

3.2 Sosiaalinen kuntoutus rikosseuraamusalalla

Rikosseuraamusalan käsitteellä voidaan tarkoittaa toimintaa ja ilmiötä aina vankilassa työskentelystä järjestötyöhön (Kaarakka & Nikula 2023, 7). Alan keskeinen tavoite on 1990-luvun lopulta lähtien ollut uusintarikollisuuteen vaikuttaminen, millä tarkoitetaan rikoksentekejiin kohdistettavia, rikollisen käyttäytymisen uusimisriskiä vähentäviä toimenpiteitä. Rikollisesta elämäntavasta irtaantumista tuetaan erilaisten kuntouttavien toimintaohjelmien, kurssien sekä vankilan osaston päiväohjelmaan sisältyvän toiminnan avulla. (Rikosseuraamuslaitos 2022.) Sosiaalisesta kuntoutuksesta säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) ohella myös vankeuslaissa (767/2005).

Rikosseuraamusalan asiakkaat kuuluvat usein yhteiskunnan heikoimmassa asemassa oleviin, sillä heidän koulutus-, sosiaali- ja työmarkkina-asemansa sekä terveytensä ovat keskimääräistä heikommalla tasolla. Monilla syrjäytyminen ja päihteiden käyttö ovat alkaneet jo varhain. Vaikka päihteet ja rikollisuus eivät aina liity toisiinsa, niiden välillä on vahva yhteys: päihteet heikentävät itsekontrollia ja päätöksentekokykyä, kun taas rikollinen elämäntapa lisää päihteiden käyttöä. Taustalla voivat olla myös biologiset tekijät tai ympäristö, joka altistaa sekä päihteiden käytölle että rikollisuudelle. (Komu, Latvanen, Salo-Chydenius & Partanen 2023, 438-440.) Rikostaustaisilla on usein myös merkittäviä elämänhallinnan haasteita, kuten päihde- ja mielenterveysongelmia, velkaantumista, toimeentulovaikeuksia ja asunnottomuutta. Nämä ongelmat kärjistyvät erityisesti vankeuden jälkeen, kun yksilö pyrkii sopeutumaan takaisin yhteiskuntaan. (Hautala & Kaarakka 2018, 318.)

Rikosseuraamusalalla sosiaalisen kuntoutuksen ensisijaisena tavoitteena on uusintarikollisuuteen vaikuttamisen sijaan arkielämän taitojen ja sosiaalisten valmiuksien vahvistaminen sekä opintoihin, työelämään tai seuraamuksen jälkeiseen elämään siirtymisen tukeminen (Rikosseuraamuslaitos 2022). Keskeisiä lähtökohtia työlle ovat yksilöllisyys, osallisuus, voimavarat ja omakohtaiset kokemukset. Käytettäviä menetelmiä ovat muun muassa toiminnalliset menetelmät, ryhmätoiminnot, työpajatyöskentely, keskustelut sekä kannustus ja vahvistaminen. Vankiloissa päihteiden käyttöön liittyvien ongelmien yleisyyden takia sosiaalista kuntoutusta

järjestetään usein joko osana päihdekuntoutusta tai sen jälkeen. (Rikosseuraamuslaitos 2023b.)

Oikeusministeriön alaisuudessa toimiva Rikosseuraamuslaitos vastaa Suomessa vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta sekä tutkintavankeuden toimeenpanosta (Rikosseuraamuslaitos 2023a). Rikosseuraamuslaitos tekee yhteistyötä muiden viranomaisten, palveluntuottajien sekä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Yhteistyö kattaa niin vankien ja yhdyskuntaseuraamuksia suorittavien rangaistusajan suunnittelun kuin palvelujatkumojen järjestämisen. (Rikosseuraamuslaitos 2024.) Kolmannen sektorin toimijat, kuten järjestöt, voivat toimia palvelupaikkojen tarjoajina yhdyskuntapalvelua suorittaville tai toimintavelvoitepaikkojen järjestäjinä valvontarangaistusta suorittaville ja valvotussa koevapaudessa oleville vangeille. Toimintavelvoite voi sisältää esimerkiksi työtä, opiskelua tai kuntouttavaa toimintaa. (Karsikas 2014, 23-24.)

Vankien ja yhdyskuntaseuraamuksia suorittavien osalta tapa palata yhteiskuntaan voi liittyä erityisesti järjestöjen tarjoamaan tukeen ja valmennukseen. Järjestöissä työskentelee myös usein kokemusasiantuntijoita, joiden tarjoama tuki voi edesauttaa rikoksista irtautumista. (Rikosseuraamuslaitos 2024.) Rikostaustaisten kokemusasiantuntijoiden omakohtaiset kokemukset yhteiskunnan turvaverkkojen puutteista mahdollistavat myös kriittisen tarkastelun yhteiskunnan ja haavoittuvassa asemassa olevien tukemisen suhteen. Tämä voi lisätä ymmärrystä palvelujärjestelmän epäkohdista ja parantaa sen toimivuutta. (Salovaara, Pirttilahti & Lindström 2023, 184.)

4 Rikollisuudesta irrottautuminen

Rikollisuudesta irrottautuminen on rikosseuraamusalan kuntouttavan toiminnan ensisijainen tavoite (Kazemian 2010; Porporino 2010, Granfeltin 2015, 11 mukaan). Enemmistö rikoksia tehneistä päättää rikosten tekemisen jossain vaiheessa elämäänsä, ja tähän olennaisesti liittyvällä desistanssin käsitteellä tarkoitetaan rikosurasta eli yksilön tekemien rikosten ajallisesta jatkumosta luopumista. Desistanssi voidaan ymmärtää joko ajallisesti tarkkana rikosuran päättymisen tapahtumana tai rikollisesta elämäntavasta vähitellen luopumisen prosessina. (Kivivuori, Aaltonen, Näsi, Suonpää & Danielsson 2018, 203-204.) Osa tutkijoista jäsentää desistanssiproessin kahteen tasoon: primaari- ja sekundaaridesistanssin. Primaaridesistanssilla tarkoitetaan rikollisessa toiminnassa tapahtuvaa keskeytystä, kun taas sekundaaridesistanssilla kestoaltaan pidempää prosessia, jonka seurauksena tapahtuu henkilökohtaisen identiteetin muutos ja uuden identiteetin sisäistäminen. Desistanssipolut eivät useinkaan ole suoraviivaisia, eikä rikollisuudesta irrottautuminen tapahdu hetkessä vaan vähitellen. (Healy 2010, Granfeltin 2015, 11 mukaan.)

Desistanssia on viimeisen kolmen vuosikymmenen aikana tutkittu runsaasti, ja tutkimuksessa on pyritty löytämään vastauksia siihen, miksi ja miten pitkän rikosuran omaavat ihmiset irtautuvat rikollisuudesta. Tärkeimmät teoriat desistanssitutkimuksessa jaotellaan sen perusteella, katsotaanko irtautumisen tapahtuvan rakenteellisena seurauksena vai sisäisenä muutoksena. (Villman 2022.) Rakenteellisia tekijöitä korostavassa Robert Sampsonin ja John Laubin epävirallisen sosiaalisen kontrollin teoriassa desistanssi mahdollistuu käännekohtista, joita ovat esimerkiksi työpaikka, parisuhde tai lapsi. Teorian mukaan tällaisia käännekohtia ei haluta rikollisella käyttäytymisellä vaarantaa, jolloin rikosuran loppuminen tapahtuu vähitellen sosiaalisten siteiden vahvistuessa. (Kivivuori ym. 2018, 205.) Epävirallisen sosiaalisen kontrollin teoriaa kutsutaan myös käännekohtateoriaksi, jonka vastakohtana toimii identiteettimuutosta edellyttävä identiteettiteoria (Villman 2022). Identiteettiteorian mukaan yksilö pohtii aktiivisesti toimintansa tulevia hyötyjä ja haittoja, ja kun oletetut haitat nähdään hyötyjä suurempina, lisääntyy todennäköisyys desistanssille. Yksilön motivaationa identiteettimuutokselle toimii pelko siitä, millaiseksi hän ilman tekemäänsä muutosta tulisi. (Kivivuori ym. 2018, 206.)

4.1 Itsemääräämisteoria

Itsemääräämisteoria (self-determination theory, SDT), jonka ovat kehittäneet Richard M. Ryan ja Edward L. Deci, on yksi tutkituimmista ihmisen motivaatiota selittävistä teorioista. Sen mukaan ihmisellä on luontainen halu olla aktiivinen, motivoitunut ja itseohjautuva, jolloin hän asettaa itselleen tavoitteita, pyrkii selviytymään haasteista ja liittyy uudet kokemukset osaksi minäkuvaansa. (Vasalampi 2017.) Itsemääräämisteorian mukaan ihmisellä on kolme psykologista perustarvetta: autonomia, kyvykkyys ja yhteenkuuluvuus, joiden tyydyttyminen vaikuttaa merkittävästi yksilön toimintaan ja hyvinvointiin riippumatta hänen arvoistaan tai tavoitteistaan (Ryan & Deci 2017, 10). Autonomialla tarkoitetaan tarvetta tehdä omaa elämää ja toimintaa koskevia päätöksiä, kyvykkyydellä kokemusta ympäristön hallinnasta ja valmiudesta kohdata haasteita, ja yhteenkuuluvuudella tarvetta kuulua ryhmiin tai yhteisöihin (Härkäpää, Valkonen & Järvikoski 2022).

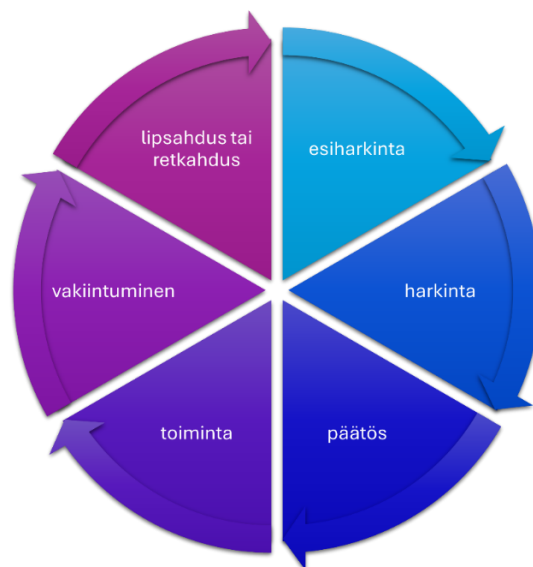
Itsemääräämisteorian mukaan motivaatio on jatkumo, jossa ylimpänä on sisäinen motivaatio ja alempana ulkoinen motivaatio sekä motivaation puute. Sisäinen motivaatio syntyy, kun toiminta on itsessään palkitsevaa ja kiinnostavaa, kun taas ulkoinen motivaatio perustuu ulkoiisiin palkkioihin tai paineisiin, kuten muiden odotuksiin tai syyllisyyden tunteisiin. Motivaation puute voi johtua pystyvyyden tunteen puuttumisesta tai toiminnan merkityksettömyydestä yksilölle. Motivaatiota voidaan kehittää siirtymällä asteittain ulkoisesta motivaatiosta kohti sisäistä motivaatiota. Kuntoutustyössä tämä tarkoittaa asiakkaan kuuntelemista ja hänen arvonsa sekä tavoitteidensa huomioimista. Sisäisesti motivoiva kuntoutus parantaa sitoutumista ja aktiivisuutta, kun taas ulkoisiin kannusteisiin perustuva kuntoutus voi johtaa tavoitteista luopumiseen vastoin käymisten tullessa eteen. Ammattilaisen roolissa olennaista on auttaa

asiakasta hahmottamaan kuntoutustoimien yhteys hänen henkilökohtaisiin tavoitteisiinsa. (Härkää ym. 2022.)

Tutkimusten mukaan ulkoinen motivaatio voi muuttua autonomiseksi, jos kuntoutujan autonomiaa ja sosiaalisia suhteita tuetaan prosessin aikana. Puhetavalla ja toiminnan seurausten käsittelyllä on tärkeä rooli, ja kokonaisuus on ratkaisevampi kuin yksittäinen menetelmä. Kuntoutujan oma toiminta on keskeistä niin fyysisessä, psyykkisessä kuin sosiaalisessakin kuntoutuksessa. Käytännönläheinen kuntoutus, kuten arkielämän tilanteissa harjoittelu, voi vahvistaa motivaatiota. Myös empiirinen tutkimus tukee itsemääräämisteorian oletuksia: autonomiaa, kyvykkyyttä ja yhteenkuuluvuutta tukevat kuntoutusprosessit ovat johtaneet parempiin tuloksiin esimerkiksi ravintotottumusten, päihteiden käytön, fyysisen harjoittelun ja työhön paluun osalta. (Härkää ym. 2022.)

4.2 Muutoksen vaihemalli

Rikosseuraamusalalla hyödynnetään Prochaskan ja DiClementen kehittämää muutoksen vaihemallia (transtheoretical model), jonka mukaan muutos etenee vaiheittain kohti muuttunutta toimintaa (Lassila 2014, 216). Mallia voidaan käyttää työntekijän tausta-ajattelun ja suunnitelmallisen toteutuksen välineenä, ja siinä on kuusi vaihetta: esiharkinta, harkinta, päätös, toiminta, vakiintuminen sekä lipsahdus tai retkahdus (kuvio 1). Muutos ei aina etene selkeinä ja erillisinä vaiheina, vaan sitä voidaan tarkastella jatkumona, joka kuvastaa muutosvalmiutta. Muutosprosessi on usein jaksottainen, mutta se voi olla myös kehämäinen, jolloin siirtymistä tapahtuu vaiheiden välillä edestakaisin ja eri tahtiin. Haitallisesta toiminnasta irtaantuminen ja uuden elämäntavan omaksuminen on pitkäkestoinen prosessi, joka edellyttää tukea kaikilta osapuolilta. (Salo-Chydenius 2023, 136-137.)

Kuvio 1: Muutoksen vaihemalli (mukaillen Salo-Chydenius 2023, 137)

Esiharkintavaiheessa yksilö ei tunnista ongelmaansa eikä ole valmis muutokseen, koska hänellä ei ole tietoista kokemusta toiminnan haitallisista vaikutuksista. Yksilön lähipiiri saattaa kuitenkin kokea toiminnan häiritseväksi ja ongelmalliseksi, mikä voi ilmetä esimerkiksi ristiriitoina puolison kanssa tai lasten käyttäytymismuutoksina. Saatu palaute voi herättää yksilön pohtimaan toiminnan mahdollisia haittoja. Tämä vaihe voi kestää pitkään, jopa vuosia. Vaikka yksilö ei itse ole valmis tunnistamaan toimintansa ongelmallisuutta, ympäristön paine voi silti saada hänet hakemaan apua. (Salo-Chydenius 2023, 137.)

Harkintavaiheessa yksilö alkaa tunnistaa toimintansa ongelmallisuuden, ja taustalla on usein huoli omasta terveydestä, ihmissuhteista ja työelämästä. Samalla yksilöllä on ristiriitaisia tunteita muutoksen suhteen: toisaalta hän haluaa muuttaa toimintaansa, mutta toisaalta hän vastustaa muutosta. Yksilö saattaa pohtia esimerkiksi päihteiden käytön vähentämistä tai lopettamista lähitulevaisuudessa. Tälle vaiheelle on ominaista pohdinta haittojen ja hyötyjen välillä sekä epävarmuus muutoksen toteuttamisen suhteen. (Salo-Chydenius 2023, 138.)

Päätös vaihe alkaa, kun yksilö näkee muutoksen hyödyt haittoja suurempina. Tähän vaiheeseen liittyy oman ajattelun, tunteiden ja mielikuvien arviointia sekä valmistautumista ja sitoutumista muutokseen. Oleellista on laatia konkreettinen suunnitelma, joka sisältää tavoitteet, muutoksen toteutustavat, mahdolliset esteet ja riskit sekä tukitoimet. Suunnitelmassa on hyvä huomioida sekä velvoitteet että palkitsevat asiat ja voimavarat, jotka tukevat muutosta. Tavoitteiden tulisi olla riittävän haastavia, jotta yksilö kokee saavansa nopeasti hyötyä muutoksesta. (Salo-Chydenius 2023, 138-139.)

Toimintavaiheessa yksilö alkaa toteuttaa muutossuunnitelmaansa käytännössä. Tällöin on tärkeää tunnistaa alkuvaiheen haasteet ja riskit, tarjota tukea ja rohkaisua sekä yhdessä yksilön kanssa pohtia selviytymismenetelmiä ja etsiä sosiaalista tukea. Samalla yksilön käsitys itsestään ja omista kyvyistään voi joutua koetukselle, ja hän arvioi minäkuvaansa uudelleen. Muutoksen tekeminen herättää usein ristiriitaisia tunteita ja ajatuksia, joten myös lipsahdukset tai retkahdukset ovat mahdollisia. Kokemusasiantuntijoiden ja vertaisten tuki on tässä vaiheessa tärkeä, sillä se tukee ja vahvistaa muutosta. (Salo-Chydenius 2023, 139.)

Vakiinnuttamisvaiheessa yksilö on omaksunut uudet toimintatavat ja selviytymiskeinot, mutta tarvitsee edelleen tukea muutoksen juurtumisessa. Riski palata vanhoihin tapoihin kasvaa, kun ympäristön tuki ja myönteinen palaute vähitellen arkipäiväistyvät. Tällöin on tärkeää, että työntekijä tukee yksilön pystyvyyden tunnetta ja rohkaisee häntä jakamaan elämänsä uusia myönteisiä ja ongelmallisia puolia. Samalla on oleellista käsitellä kokemuksia tyhjyydestä, häpeästä, syyllisyydestä, surusta, luopumisesta sekä mahdollisista masennuksen, ahdistuksen ja tuskan tunteista. (Salo-Chydenius 2023, 139.)

Muutosprosessin aikana yksilö saattaa kohdata taka-askeleita, kuten lyhytaikaisia lipsahduksia tai vakavampia retkahduksia, jotka voivat aiheuttaa pettymyksen ja hidastaa tavoitteeseen

pääsyä. Tärkeää on kuitenkin nähdä nämä tilanteet oppimiskokemuksina: lipsahdus on tilapäinen poikkeama tavoitepolulta, ja retkahdus on hetkellinen takaisku tavoitteessa. Ongelmien uusiutuminen ei välttämättä merkitse, että muutos on epäonnistunut, sillä useimmat riippuvuudesta toipuvat käyvät läpi useita muutoskierroksia. Tämän vuoksi on tärkeää tukea kaikkia yrityksiä palata muutospolulle ja etsiä uusia muutosta tukevia keinoja. (Salo-Chydenius 2023, 139-140.)

5 Muutoksen näkyväksi tekeminen järjestötyössä

Sosiaali- ja terveysalan järjestöt edistävät kansalaisten hyvinvointia tavoittaen erityisesti haavoittuvimmassa asemassa olevat ihmiset ja heidän läheisensä. Ne tarjoavat monipuolisesti apua, tukea, tietoa ja osallistumismahdollisuuksia muun muassa vapaaehtois- ja vertaistoinnin, neuvontapalveluiden, arjen tuen, yksinäisyyden ehkäisyn sekä virkistys- ja harrastustoiminnan kautta. (Nahkuri 2020.) Järjestöjen rahoitus perustuu pääasiassa jäsen- ja osallistumismaksuihin, lahjoituksiin sekä julkisiin avustuksiin, joista merkittävin valtionavustuksia myöntävä taho on sosiaali- ja terveysministeriö (SOSTE 2025). Valtionavustus on harkinnanvarainen, ilman välitöntä vastiketta myönnettävä julkinen rahoitus (Valtiovarainministeriö 2023, 39).

Järjestöjen toiminnan ja sillä aikaan saatavien asioiden kuvaaminen on tärkeää niin rahoittajalle, kohderyhmälle, yhteistyökumppaneille kuin koko yhteiskunnalle (Artsi-opas 2024). Perinteisesti kansalaisjärjestöjen, kuten myös julkisen hallinnon, osalta on painotettu toiminnan tuottavuutta ja resursseja, mutta viime vuosikymmeninä huomio on siirtynyt enemmän tuloksellisuuteen ja vaikuttavuuteen. Tämä muutos on erityisen tärkeä voittoa tavoittelemattomille järjestöille, joiden toimintaa ei voida arvioida taloudellisin mittarein. (Suhonen & Linna 2023.)

5.1 Tulos, vaikutus ja vaikuttavuus

Keskeisiä käsitteitä järjestöjen toiminnan aikaansaamien muutosten kuvaamisessa ovat tulos, vaikutus ja vaikuttavuus. Tuloksella viitataan välittömään, kohderyhmässä heti tai pian toiminnan jälkeen näkyvään muutokseen. Esimerkiksi yksinäisyyden väheneminen kohtauspaikassa käynnin myötä on tulos. Vaikutus puolestaan käsittää pitkäaikaisempia muutoksia, jotka voivat ulottua yksilön lisäksi myös laajempiin järjestelmiin tai yhteiskunnallisiin ilmiöihin, kuten työllisyyden paranemiseen tai syrjäytymisen vähenemiseen. Vaikuttavuus on vielä laajempi ja syvällisempi käsite, joka kattaa järjestötoiminnan aikaan saamat pysyvämmät muutokset yhteiskunnassa. Se kuvaa sitä, miten toiminta on edistänyt esimerkiksi kokonaisvaltaisesti parempaa hyvinvointia tai vähentänyt yhteiskunnallisia ongelmia, kuten eriarvoisuutta.

Vaikuttavuuden saavuttaminen edellyttää usein monen eri toimijan välistä yhteistyötä. (Artsi-opas 2024.)

Käsitteet eivät kuitenkaan ole vakiintuneita, joten niiden käytössä esiintyy myös vaihtelua. Esimerkiksi tulos- ja vaikutus-termejä käytetään toisinaan ristiin, ja vaikuttavuus voidaan ymmärtää myös toiminnan vaikutuksia ilmentävänä ominaisuutena, jolloin vaikutuksia aikaansaava toiminta voidaan määritellä vaikuttavaksi, vaikka se ei johtaisi laajaan ja pysyvään muutokseen. (Mäkipää & Aalto-Kallio 2023.) Valtiovarainministeriön vuonna 2023 julkaiseman valtionavustustoiminnan sanaston mukaan toiminnan konkreettisten ja välittömien aikaansaannosten kuvaamiseen käytetään käsitteitä tuotos ja välitön tulos. Monimutkaisempien yhteiskunnallisten muutosten, jotka eivät välttämättä ole suoraa seurausta toiminnasta, kuvaamiseen käytetään käsitteitä ilmiö, systeemi ja vaikuttava tekijä. Nämä käsitteet kuvaavat kokonaisuutta, johon toiminnalla pyritään vaikuttamaan. Käsitteet välitön vaikutus ja välillinen vaikutus puolestaan kuvaavat, miten toiminta vaikuttaa ilmiön ja vaikuttavien tekijöiden muodostamaan systeemiin. Vaikutus syntyy tietystä toiminnasta, ja vaikuttavuus on kyseisen toiminnan ominaisuus. (Valtiovarainministeriö 2023, 30.)

5.2 Vaikutusketju

Vaikutusketju on konkreettinen työväline toiminnan tulosten ja vaikutusten kuvaamiseen. Ketjuja on olemassa erilaisia, mutta yhteistä kaikille vaikutusketjuille on kuitenkin ketjun osien muodostama, johdonmukaisesti etenevä kokonaisuus. (Mäkipää & Aalto-Kallio 2023.) Vaikutusketjumalleista on olemassa useita kansainvälisiä esimerkkejä, kuten kehitysyhteistyössä käytettävä logframe-malli ja yritysten yhteiskunnallisten vaikutusten arvioinnissa käytettävä IOOI-malli. Suomessa hankkeessa kehitetty vaikutusketju toimii työkaluna, jonka avulla valtionavustustoiminnan osapuolet voivat hahmottaa, miten toiminta edistää asetettuja tavoitteita. Se auttaa tunnistamaan tarvittavat toimenpiteet ja aikaansaannokset, jotta halutut vaikutukset voidaan saavuttaa. (Suhonen & Linna 2023.)

STEA:n avustuskohteen vaikutusketjun rakentaminen alkaa tarpeen määrittelystä, eli avustushakemuksella kuvatussa ongelmasta, johon toiminnalla pyritään löytämään ratkaisu. Tarpeen todentaminen edellyttää selvitystä siitä, miksi toimintaa tarvitaan kohderyhmän näkökulmasta tietyllä alueella. Tämän pohjalta asetetaan konkreettinen tavoite, joka kuvaa toiminnan kautta saavutettavaa hyötyä tai muutosta kohderyhmässä. Tavoitteen tulee olla realistinen ja mitattavissa käytettävissä olevien resurssien ja aikataulun puitteissa. Seuraavaksi määritellään toiminta ja tuotokset eli käytännön toimenpiteet, joiden avulla tavoitteet pyritään saavuttamaan. Tässä vaiheessa tarkennetaan muun muassa resurssit, kohderyhmä sekä toiminnan toteutuspaikka ja -tiheys. Lopuksi arvioidaan tulokset eli selvitetään, onko suunniteltu muutos toteutunut ja tavoiteltu hyöty saavutettu. Lisäksi määritellään, miten tulokset todennetaan ja mitkä mittarit osoittavat tavoitteen saavuttamisen. (STEA 2024d.)

5.3 Mittarit

Mittarit ovat välineitä, jotka tekevät toiminnan muutokset ja hyödyt näkyviksi. Eri mittarit voivat kuvata vaikutusketjun eri osa-alueita. Toiminnan tuloksellisuutta kuvaavat mittarit osoittavat aikaansaadun muutoksen ja sen laajuuden, kun taas tulosmittarit kertovat sen, ovatko asetetut tavoitteet saavutettu. (STEA 2024d.) Mittaamisessa olennaista on tiedon luotettavuuden varmistaminen, mikä edellyttää saman asian tarkastelua useiden eri sidosryhmien näkökulmasta. Luotettavuuden lisäämiseksi on tärkeää hyödyntää sekä laadullisia että määrällisiä mittareita ja yhdistää subjektiiviset ja objektiiviset lähestymistavat. Lisäksi käsitteiden selkeyttä ja mittareiden asianmukaista käyttöä tulee varmistaa yhdenmukaisen tiedonkeruun takaamiseksi. Testattujen ja muualla käytettyjen mittareiden hyödyntäminen ei ainoastaan lisää tiedon luotettavuutta, vaan mahdollistaa myös toiminnan vertailtavuuden. (Hyvän Mitta 2024.)

Mittareiden määrittämisen jälkeen tarkennetaan mittaustavat, joissa välineinä voivat olla esimerkiksi kyselylomake, havainnointi tai haastattelu. Oikean mittausvälineen valintaan vaikuttavat itse mitattavan asian tai ilmiön lisäksi kohderyhmä ja toiminnan luonne. Sosiaali- ja terveysalan järjestöissä pyritään usein muutoksiin yksilön hyvinvointikokemuksissa tai käyttäytymisessä, ja mittaaminen onkin usein tiedon keräämistä suoraan ihmisiltä esimerkiksi kyselyjen tai haastattelujen muodossa. (Artsi-opas 2023.)

Muutosta mittaava kysely voi toteutua esimerkiksi alku- ja loppukartoituksena tai toistuvana kyselynä tietyin väliajoin (Hyvän Mitta 2024). Yksi esimerkki muutosta mittaavasta kyselystä on Työterveyslaitoksen kehittämä Kykyviisari, joka on itsearviointityökalu henkilön työ- ja toimintakyvyn mittaamiseen. Se on suunnattu erityisesti henkilöille, joilla on pitkittyneitä työelämän haasteita, kuten työttömyyttä, terveydellisiä esteitä tai osaamispuutteita. Kysely voidaan täyttää joko lomakkeella tai sähköisesti. Sähköisesti täytettynä Kykyviisari antaa vastaajalle yleisluonteisen, kannustavan ja turvallisesti muotoillun palautteen. Lisäksi se mahdollistaa tilanteessa tapahtuneiden muutosten arvioinnin ja niiden näkyväksi tekemisen, kun kyselyyn vastataan uudelleen. (Työterveyslaitos 2025.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kehittämä osallisuusindikaattori taas mittaa osallisuuden kokemusta kymmenen kuuluvuuden tunteita, tekemisten merkityksellisyyttä, toimintamahdollisuuksia ja hallittavuutta kartoittavien väittämien avulla. Osallisuusindikaattoria voidaan käyttää muun muassa seurantatietoa tuottavana mittarina tai toiminnan arviointiin. Sen avulla voidaan mitata muutoksia osallisuuden kokemuksessa ja todentaa osallisuutta edistävän toiminnan vaikutuksia. Osallisuusindikaattori oli mukana STEA:n vaikutusarvioinnin mittaripilotissa ja tulee olemaan käytössä STEA:n Näkymättömät-avustusohjelman (2024-2026) hankkeiden toiminnan arvioinnissa. (THL 2024.)

DiakHubin kehittämä 3X10D-elämäntilannemittari on kymmenen elämäneluetta kattava itsearviointikysely, josta on tehty versioita eri ikäryhmille. Kyselyssä elämänelueita tarkastellaan sekä nykytilanteen että tulevaisuuden toiveiden osalta, ja se tarjoaa laajan kuvan asiakkaan elämänlaadusta niin ammattilaiselle kuin asiakkaalle itselleen. (Kainulainen 2025.) 3X10D-elämäntilannemittaria voidaan käyttää kerta-arviointiin tai muutosten seurantaan, ja lyhytensä ansiosta sitä voidaan käyttää toistuvasti lyhyin väliajoin. Kysely on käytettävissä sekä paperi-että digiversiona. (Kainulainen 2019, 48.)

5.4 Tuloksellisuuden osoittaminen STEA:lle

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA) toimii sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä valtionapuviranomaisena vastaten sosiaali- ja terveysalan järjestöille myönnettävien valtionavustusten hakemuskäsittelystä, avustusehdotuksen valmistelusta ja avustusten maksamisesta. Niin ikään STEA:lle kuuluvia tehtäviä ovat myönnettyjen avustusten käyttöön liittyvä valvonta sekä avustuksilla rahoitetun toiminnan tulosten arviointi. (STEA 2024a.) STEA-avustusten myöntäminen perustuu valtionavustuslakiin (688/2001), lakiin sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta (284/2023) sekä valtioneuvoston asetukseen sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta (1059/2023) (STEA 2024b).

STEA-avustuksia saavilta toimijoilta edellytetään tuloksellisuuden osoittamista (STEA 2025a, 45). Tuloksellisuudella tarkoitetaan toiminnan toteutumisen suhdetta asetettuihin tavoitteisiin, ja sitä voidaan arvioida esimerkiksi toiminnan tuotosten, välittömien tulosten ja vaikutusten tavoiteltujen päämäärien kautta (Valtiovarainministeriö 2023). STEA:n osalta tuloksellisuuden osoittaminen käsittää säännöllisesti kerättävän seurantatiedon ja sen perusteella tehtävän tuloksellisuusarvioinnin. Seurantatietoa voidaan kerätä eri tavoin, kuten kyselyillä, haastattelulla tai havainnoinnilla. Tiedonkeruu voi olla otospohjaista, kunhan se on riittävää ja säännöllistä, jotta tuloksellisuutta voidaan arvioida luotettavasti. (STEA 2025a, 45-46.)

Tuloksellisuusarvioinnissa tarkastellaan saavutettuja tuloksia suhteessa toiminnan tarpeeseen ja avustushakemuksessa asetettuihin tavoitteisiin. Arvioinnissa hyödynnetään mittareita, jotka auttavat osoittamaan toiminnan edistymistä ja tuloksellisuutta. Keskeistä on, että valitut mittarit soveltuvat juuri kyseisen toiminnan tavoitteiden arviointiin. Kerättyä tietoa ei hyödynnetä ainoastaan tulosten osoittamiseen, vaan myös toiminnan kehittämiseen. Tämä edellyttää, että arvioinnissa kiinnitetään huomiota keskeisiin kysymyksiin, kuten kohderyhmän tavoittamiseen, asetettujen tavoitteiden ja tarpeiden saavuttamiseen sekä toiminnan aikaansaamiin tuloksiin. Lisäksi on tärkeää arvioida, tarvitseeko toimintaa kerätyn seurantatiedon perusteella kehittää. (STEA 2025a, 45-46.)

Tuloksellisuutta arvioidaan sekä avustushakemusten käsittelyn että tuloksellisuusraporttien arvioinnin yhteydessä (STEA 2024c). Avustushakemuksessa kuvataan avustuskohteen vaikutusketju, joka kattaa toiminnan taustalla olevan tarpeen, tavoitteet, kohderyhmän, resurssit,

toiminnan, tulokset ja niiden mittarit. Tuloksellisuusraportti puolestaan kuvaa, miten nämä suunnitelmat ovat toteutuneet käytännössä ja mitä tuloksia toiminnalla on saatu aikaan. (STEA 2025a, 46.) STEA arvioi vuosittain noin 500-600 avustuskohdetta, ja arvioitavat kohteet valitaan kriteerien, kuten aiemman heikon tuloksellisuuden, myönnetyn avustuksen suuruuden tai toiminnan temaattisen sisällön mukaan. Kaikkien avustuskohteiden raportoimaa tuloksellisuustietoa hyödynnetään STEA:ssa avustusehdotusten valmistelussa osana kokonaisharkintaa. (STEA 2024d.)

6 Tutkimuksellinen kehittämistyö

Opinnäytetyö toteutettiin tutkimuksellisena kehittämistyönä yhteistyössä työelämäkumppanin, Skene ry:n, kanssa. Tutkimuksellinen kehittämistyö keskittyy käytännön ongelmien ratkaisemiseen, toimintatapojen uudistamiseen ja työelämän tarpeisiin vastaavan uuden tiedon tuottamiseen. Tietoa tutkimuksellisessa kehittämistyössä haetaan sekä käytännöstä että teoriasta, ja erilaisia menetelmiä käytetään monipuolisesti. Työskentelyssä korostuvat aktiivinen vuorovaikutus, toiminnallisuus, parannusten etsiminen sekä ideoiden ja ratkaisujen toteuttavuuden varmistaminen tutkimuksen avulla. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 18-20.)

Koko prosessin ajan painotettiin osallistavaa työskentelytapaa, jossa huomioitiin erityisesti työelämäkumppanin edustajien ja heidän asiakkaidensa näkemykset ja kokemukset. Toikon ja Rantasen (2009, 90) mukaan eri tahojen, kuten työntekijöiden ja asiakkaiden, osallistaminen kehittämistoimintaan tuo monenlaisia hyötyjä ja varmistaa, että eri näkökulmat ja tarpeet tulevat huomioituiksi.

6.1 Tausta, tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön taustalla vaikuttivat STEA:n asettamat vaatimukset toiminnan tuloksellisuuden osoittamiselle. Työelämäkumppanilla oli toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi tarve kehittää keinoja, joilla tuloksellisuutta voidaan osoittaa.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää Skene ry:lle kyselymuotoinen työväline, joka mahdollistaa asiakaskokemuksen mittaamisen toiminnan aikaansaamasta muutoksesta. Tavoitteena oli, että työväline tukee työelämäkumppania toiminnan tuloksellisuuden osoittamisessa rahoittajalle sekä edistää työn asiakaslähtöistä ja pitkäjänteistä kehittämistä.

6.2 Lähestymistapana konstruktiiivinen tutkimus

Kehittämistyön toteutusta ohjasi konstruktiiivinen tutkimus, joka Ojasalon ym. (2015, 66) mukaan soveltuu erityisesti tilanteisiin, joissa kehittämistehtävänä on luoda konkreettinen tuotos. Konstruktiiivisessa tutkimuksessa pyritään ratkaisemaan käytännön ongelmia luomalla

uusien rakenteita, jotka yhdistävät teoreettisen tiedon ja käytännön kokemukset. Keskeisenä tavoitteena on tuottaa ratkaisuja, jotka ovat sekä teoreettisesti perusteltuja että käytännössä toimivia, ja näin lisätä tietoa sekä kehittää käytännön toimintaa. (Ojasalo ym. 2015, 65.)

Kehittämistyön lähtökohtana oli työelämässä tunnistettu haaste, jonka pohjalta kehittämistehtäväksi määriteltiin tuloksellisuuden osoittamista tukevan työvälineen luominen. Tavoitteena oli yhdistää teoreettinen tieto ja käytännön tarpeet siten, että syntyy työväline, joka ei pelkästään vastaa nykyisiin haasteisiin, vaan myös tukee toiminnan kehittämistä tulevaisuudessa. Työvälineen kehittämisessä otettiin huomioon niin tietoperustan tarjoamat mallit ja käsitteet kuin käytännön näkökulmat.

Ojasalon ym. (2015, 65-68) mukaan konstruktivisessa tutkimuksessa korostuvat osapuolten välinen kommunikointi ja molemminpuolinen sitoutuminen, mikä tekee yhteistyöstä keskeisen osan prosessia. Käytännön toimijat ovat aktiivisesti mukana ratkaisun luomisessa. Tärkeää on myös eri vaiheiden dokumentointi ja tuotoksen tulevien käyttäjien tarpeiden perusteellinen ymmärtäminen, minkä vuoksi heidän osallistamisensa kehittämisprosessiin on suositeltavaa aloittaa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

Kehittämistyössä luotu työväline suunniteltiin vastaamaan työelämäkumppanin tarpeita ja odotuksia sekä olemaan helposti sovellettavissa käytännön työssä. Keskeinen osa prosessia oli muiden toimijoiden aktiivinen osallistuminen, jonka kautta saatu palaute ja näkemykset ohjasivat työn etenemistä. Tällä varmistettiin, että työväline täytti käytännön tarpeet ja oli merkityksellinen työelämäkumppanin arjessa.

6.3 Kehittämistyön menetelmät

Kehittämistyössä voidaan hyödyntää monenlaisia menetelmiä, mukaan lukien sellaisia, jotka eivät perinteisesti kuulu tieteellisen tutkimuksen käytäntöihin. Tyypillisesti tutkimusmenetelmät jaotellaan määrällisiin ja laadullisiin, mutta tutkimuksellisessa kehittämisessä niiden välinen ero ei ole aina selkeä, sillä menetelmät toimivat enemmänkin välineinä, joiden avulla pyritään löytämään parhaat mahdolliset uudet käytännöt kehittämisestä. (Ojasalo ym. 2015, 104-105.) Menetelmien valinnassa on tärkeää määritellä ensin, millaista tietoa tarvitaan ja mihin tarkoitukseen sitä hyödynnetään. Koska eri menetelmät tuottavat erilaista tietoa ja tarjoavat vaihtelevia näkökulmia, on suositeltavaa käyttää useita menetelmiä rinnakkain. (Ojasalo ym. 2015, 40.)

Tässä kehittämisessä menetelmiksi valittiin työpaja, asiantuntijahaastattelu ja kysely. Kysely toimi sekä kehittämisen menetelmänä että kehittämisen kohteena. Menetelmävalinnat perustuivat kehittämisprosessin tavoitteisiin ja tarpeeseen kerätä monipuolista ja kattavaa tietoa prosessin tueksi. Valittujen menetelmien avulla pyrittiin varmistamaan, että työväline olisi

käytännön tarpeiden mukainen huomioiden niin työelämäkumppanin, kohderyhmän kuin asiantuntijan näkemykset sekä rahoittajan vaatimukset.

Työvälineen kehittämisessä keskeistä oli asiakasnäkökulman huomioiminen, joten Skene ry:n asiakkaiden osallisuus nähtiin ensisijaisen tärkeänä. Koska työvälineen tuli olla käytännönläheinen ja helposti lähestyttävä, oli olennaista varmistaa, että se vastasi kohderyhmän tarpeita ja kokemuksia. Osallistavaksi ja vuorovaikutteiseksi toteutustavaksi valittiin työpaja, jossa asiakkailla oli mahdollisuus tuoda esiin omia näkemyksiään ja kehittää työvälinettä yhdessä muiden osallistujien, Skene ry:n henkilökunnan, kanssa. Lipon, Järven ja Poikolaisen (2022) mukaan työpaja on tehokas menetelmä yhteisön toiminnan kehittämiseen ja erilaisten haasteiden ratkaisemiseen, edellyttäen, että se valmistellaan huolellisesti. Työpajamenetelmä valittiin, koska sen nähtiin mahdollistavan sekä suoran vuorovaikutuksen että yhteisen ideoinnin.

Työvälineen uskottavuuden vahvistamiseksi kehittämistyöhön sisällytettiin asiantuntijanäkökulma, joka toteutettiin haastatteluna rikosseuraamusalalla toimivalle erityisasiantuntijalle. Puusan (2020, 104) mukaan haastattelu on joustava ja monipuolinen aineistonkeruumenetelmä, joka soveltuu erityisesti ilmiöiden syvälliseen ymmärtämiseen. Myös Tuomi ja Sarajärvi (2018, 85) korostavat haastattelun joustavuutta, sillä haastattelija voi toistaa kysymyksiä, muuttaa niiden esittämisjärjestystä, tarkentaa sanamuotoja, korjata väärinkäsityksiä ja käydä vuoropuhelua haastateltavan kanssa. Ojasalon ym. (2015, 106) mukaan haastattelu mahdollistaa nopean ja syvällisenkin tiedonkeruun soveltuen erityisesti tilanteisiin, joissa halutaan korostaa yksilön roolia tiedon tuottajana.

Työvälineen käytännön toimivuuden arviointiin käytettiin kyselyä, joka toteutettiin työvälineen pilotoimiseen osallistuneille kohderyhmän edustajille. Kysely oli muodoltaan sähköinen. Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2009, 195) toteavat, että kysely on tehokas tiedonkeruumenetelmä, joka mahdollistaa laajan aineiston keräämisen ja sen analysoinnin valmiiksi kehitettyjen tilastollisten menetelmien avulla. Ojasalon ym. (2015, 121) mukaan sähköisen kyselyn vahvuuksia ovat sen edullisuus, nopeus ja vaivattomuus.

6.4 Kehittämistyön prosessi

Kehittämistyö eteni vaiheittaisena prosessina, jossa jokainen vaihe loi perustan seuraavalle (kuvio 2). Ojasalon ym. (2015, 22) mukaan prosessimainen tarkastelu tukee kehittämistyön järjestelmällisyyttä ja auttaa varmistamaan, että kussakin vaiheessa huomioidaan olennaiset asiat ennen seuraavaan etenemistä.

Muutostyön prosessi, johon kaikki kehittämistyö voidaan jäsentää, muodostuu suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista. Suunnitteluvaiheessa tunnistetaan kehittämishaasteet, asetetaan tavoitteet ja laaditaan suunnitelma niiden saavuttamiseksi. Toteutusvaiheessa

suunnitelma toteutetaan käytännössä, ja arviointivaiheessa tarkastellaan työn onnistumista. Arvioinnin tulokset voivat käynnistää uuden kehittämisprosessin. (Ojasalo ym. 2015, 22.)

Kuvio 2: Kehittämistyön prosessikuvaus (mukaillen Ojasalo ym. 2015, 24)

Kehittämistyön suunnitteluvaihe käynnistyi huhtikuussa 2024 kehittämiskohteen tunnistamisella ja alustavien tavoitteiden määrittämisellä. Työelämäkumppani korosti tarvetta vahvistaa toimintansa tuloksellisuuden osoittamista, mikä oli seurausta rahoittajan, STEA:n, järjestöille asettamista vaatimuksista. Työelämäkumppani piti tärkeänä kyetä osoittamaan toimintansa konkreettiset vaikutukset varmistaakseen toiminnan jatkuvuuden.

Työelämäkumppanin toiveena oli, että kehittämissä luotaisiin konkreettinen tuotos, jota voitaisiin hyödyntää kaikkien toimintaan osallistuvien asiakkaiden kokeman muutoksen mitaamisessa ja sitä kautta tuloksellisuuden osoittamisessa rahoittajalle. Työelämäkumppanin kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta kehittämiskohteeksi tunnistettiin tuloksellisuuden osoittaminen, ja alustavaksi tavoitteeksi määriteltiin konkreettisen, tuloksellisuuden osoittamista tukevan työvälineen luominen.

Seuraavaksi kehittämiskohteesta haettiin tietoa sekä teoriasta että käytännöstä. Ojasalon ym. (2015, 28) mukaan on olennaista tuntee kehittämisen kohde perusteellisesti ennen yksityiskohtaisempaa suunnittelua. Teorian osalta perehdyttiin keskeisiin aihealueisiin, jotka tukivat kehittämistyön suuntaa ja antoivat syvempää ymmärrystä kehittämisen kohteeseen liittyvistä käsitteistä. Aihealueita olivat sosiaalinen kuntoutus, rikosseuraamusala, rikollisuudesta

irrottautuminen, motivaatio, tuloksellisuus järjestötyössä, vaikutusketju, mittarit ja STEA. Tämä teoriapohja auttoi ymmärtämään, miten sosiaalinen kuntoutus ja rikollisuudesta irrottautuminen kytkeytyvät toisiinsa, sekä miten näiden prosessien tuloksellisuutta voidaan järjestötyössä mitata ja osoittaa rahoittajalle. STEA:n asettamien vaatimusten tarkastelu auttoi ymmärtämään, mitä odotuksia ja kriteerejä työvälineelle tulisi asettaa, jotta se olisi linjassa rahoittajan vaatimusten kanssa.

Käytännön osalta perehdyttiin Skene ry:n nykyisiin toimintatapoihin sekä STEA:n hankehakemukseen, joka oli täytetty jo saatua avustusta varten. Kehittämistyössä nähtiin tärkeäksi tunnistaa, kuinka uusi työväline voisi täydentää ja tukea jo käytössä olevia välineitä ja prosesseja. Työelämäkumppanin kanssa käydyt keskustelut tarjosivat konkreettista ymmärrystä heidän tuloksellisuuden mittaamisen haasteista ja tarpeista. Oleellista olisi työvälineen avulla selvittää, miten toimintaan osallistuminen on vaikuttanut asiakkaisiin heidän oman kokemuksensa perusteella.

Työelämäkumppanilla oli ennestään käytössä sähköinen alku- ja loppukysely, joka oli suunniteltu tilanteisiin, joissa osallistumiselle on selkeä aloitus- ja päättymisvaihe. Kysely ei kuitenkaan työelämäkumppanin mukaan ollut soveltuva kaikille Skene ry:n asiakkaille, sillä monilla kohderyhmän edustajilla osallistuminen oli katkonaista ja epäsäännöllistä, eikä siihen voitu määrittää selkeitä aikarajoja. Tämän vuoksi tarvittiin joustavampi kysely, joka soveltuisi kaikille asiakkaille, riippumatta osallistumisen säännöllisyydestä. STEA:n hankehakemuksen tarkastelu tarjosi tärkeää tietoa Skene ry:n tavoitteista, joita työvälineen tulisi peilata.

Kehittämistehtäväksi määriteltiin asiakaskokemusta toiminnan aikaansaamasta muutoksesta mittaavan kyselymuotoisen työvälineen luominen. Ojasalon ym. (2015, 32) mukaan kehittämistehtävän määrittämisen tarkoituksena on selkeyttää kehittämistyön päämäärää. Kehittämistyöllä pyrittiin tukemaan työelämäkumppanin tuloksellisuuden osoittamista rahoittajalle, ja konkreettinen työväline vastasi tähän tarpeeseen.

Kehittämistehtävän määrittämisen jälkeen laadittiin tietoperusta sekä suunniteltiin käytävä lähestymistapa ja menetelmät. Tietoperusta muodostettiin aiemmin perehtymisen kohteena olevien aihealueiden mukaisesti, ja lähestymistavaksi valittiin konstrukttiivinen tutkimus, joka Ojasalon ym. (2015, 37) mukaan soveltuu erityisesti tilanteisiin, joissa kehittämistehtävänä on luoda jokin konkreettinen tuotos. Käytettäväksi menetelmiksi valittiin monipuolisen tiedon ja erilaisten näkökulmien saamiseksi työpaja, asiantuntijahaastattelu ja kysely.

Kehittämistyön toteutusvaihe käynnistettiin fasilitoidulla työpajalla, jonka tavoitteena oli varmistaa, että kehitettävä työväline vastaisi kohderyhmän tarpeisiin. Työpaja mahdollisti vuorovaikutteisen ja osallistavan lähestymistavan, jossa osallistujilla oli mahdollisuus tuoda esiin näkemyksiään ja kokemuksiaan työvälineen kehittämiseksi. Työpajassa kerättyjen tuotosten pohjalta luotiin työvälineen ensimmäinen versio.

Työvälineen ensimmäisestä versiosta kerättiin haastattelun muodossa palautetta ja kehitysehdotuksia rikosseuraamusalalla toimivalta erityisasiantuntijalta. Asiantuntijahaastattelun avulla saadun aineiston pohjalta työvälineeseen tehtiin muutoksia, ja siitä muodostui työvälineen toinen versio.

Työvälineen toinen versio pilotoitiin kohderyhmän keskuudessa, jonka jälkeen siitä kerättiin kaikilta pilotointiin osallistuneilta palautetta sähköisen kyselyn avulla. Saatu palaute tarjosi tietoa työvälineen käytännön toimivuudesta ja käytettävyydestä, minkä pohjalta siihen tehtiin vielä muutoksia ennen sen lopullista muotoa.

Prosessin viimeisessä vaiheessa, arvioinnissa, tarkasteltiin sekä työvälineen käytettävyyttä ja hyödynnettävyyttä että kehittämisprosessin eri vaiheiden onnistumista ja niiden vaikutusta lopputulokseen. Erityinen painopiste oli siinä, kuinka hyvin työväline vastasi asetettuihin tavoitteisiin ja työelämäkumppanin tarpeisiin. Lisäksi arvioitiin sen käytännön sovellettavuutta ja mahdollisia jatkokehitystarpeita. Arvioinnin pohjalta tunnistettiin myös kehittämisprosessin keskeisiä vahvuuksia ja haasteita, joiden huomioiminen voi tukea vastaavia kehittämistöitä tulevaisuudessa.

Työelämäkumppanin kanssa sovittiin kirjallista opinnäytetyösopimusta tehdessä, että itse tuotosta ei julkaista osana raporttia. He halusivat sen julkaistavan vasta Skenelä -hankkeen loppuvaiheessa vuonna 2026, sillä työvälinettä oli tarkoitus vielä kehittää ennen sen julkaisemista. Työelämäkumppanin näkökulmasta tuotoksen ennakoinen julkaiseminen olisi voinut johtaa tilanteeseen, joka saattaisi vaikuttaa haitallisesti heidän kilpailukykyensä avustusten saamisessa. Toive otettiin huomioon, eikä tuotosta julkaista osana raporttia.

7 Osallistava työpaja - työvälineen ensimmäinen versio

Työpaja järjestettiin lokakuussa 2024 Lohjalla sijaitsevan leirikeskus Partioniemen tiloissa, ja sen kesto oli 5,5 tuntia. Työpajaan osallistui kuusi henkilöä, jotka koostuivat Skene ry:n henkilökunnasta ja heidän rekrytoimistaan Skene ry:n asiakkaista. Tarkoituksena oli kerätä osallistujien ideoita ja näkemyksiä työvälineen kehittämiseen sen ensimmäistä versiota varten. Työpajan fasilitoi opinnäytetyön tekijä. Fasilitointi on puolueetonta ryhmäprosessin ohjaimista, jossa tuetaan ryhmän työskentelyä vaikuttamatta itse asiasisältöön (Kantojärvi 2012).

Työpajan etukäteisvalmisteluihin panostettiin, jotta työskentely olisi mahdollisimman sujuvaa ja tuottaisi toivottuja tuloksia. Tavoitteet määriteltiin selkeästi, ja työpajan rakenne suunniteltiin tukemaan työvälineen kehittämistä. Käytännön järjestelyissä kiinnitettiin huomiota vuorovaikutusta tukevaan tilaan, tarvittaviin työvälineisiin ja realistiseen aikatauluun. Lisäksi perehdyttiin Skene ry:n STEA:n hankehakemukseen, jotta työpajassa luodut konkreettiset

tuotokset vastaisivat Skene ry:n tavoitteita ja siten tukisivat Skene ry:n tuloksellisuuden osoittamista STEA:lle.

7.1 Työpajan kulku

Työpaja aloitettiin yhteisellä ruokailulla ja esittäytymiskierroksella, mikä auttoi luomaan rennon ja avoimen ilmapiirin. Vaikka osallistujat tunsivat toisensa ennestään, esittäytymiskierros tarjosi mahdollisuuden opinnäytetyön tekijän esittäytymiseen ja roolin selkeyttämiseen. Työpajan runkona toimi Kantojärven (2012) kuvaama luovan ongelmanratkaisun prosessi, joka koostuu viidestä eri vaiheesta: aloittamisesta, selkeyttämisestä, ratkaisujen suunnittelusta, toiminnan valmistelusta ja lopetuksesta (kuvio 2).

Kuvio 3: Luovan ongelmanratkaisun prosessi (mukaillen Kantojärvi 2012)

Luovan ongelmanratkaisun prosessin aloitusvaiheessa pyritään luomaan turvallinen ilmapiiri, joka rohkaisee osallistumiseen. Tähän vaiheeseen kuuluu myös virittäytyminen luovaan ajatteluun ja läsnäoloon sekä prosessin tarkoituksen, tavoitteiden, toimijoiden roolien ja pelisääntöjen selkeyttäminen. (Kantojärvi 2012.) Osallistujille kerrottiin työpajan olevan osallistava tilaisuus, jossa yhdistetään keskustelu, ideointi ja käytännön tekeminen. Heille selvennettiin myös, että jokainen osallistuja voisi tuoda esiin omat näkemyksensä ja kokemuksensa, ja että yhteistyö tarjoaisi mahdollisuuden luoda uusia ideoita. Tavoitteena oli, että osallistujat voisivat kokea työpajan yhteisölliseksi ja inspiroivaksi, missä jokaisen panos olisi arvokas ja auttaisi kehittämään työvälinettä, joka vastaisi todellisiin tarpeisiin.

Osallistujat olivat antaneet etukäteen suullisen suostumuksensa työpajaan osallistumisesta, mutta opinnäytetyön eettisyyden ja luotettavuuden varmistamiseksi suostumukset pyydettiin vielä paikan päällä kirjallisina. Näin varmistettiin, että osallistujat saivat riittävät ja yhdenmukaiset tiedot suostumuksen sisällöstä ja siihen liittyvistä ehdoista. Tällöin osallistujille

esiteltiin myös opinnäytetyötä koskeva tietosuojailmoitus, joka oli sisällytetty suostumuslomakkeeseen.

Kun suostumuslomakkeet oli allekirjoitettu, työpaja jatkui etukäteen laaditun diaesityksen avulla tutustuen päivän konkreettiseen tavoitteeseen, aikatauluun ja aiheeseen. Samalla käynnistettiin äänitys, josta osallistujia oli tiedotettu etukäteen. Äänityksen aloituksesta ja lopetuksesta ilmoitettiin aina osallistujille, ja se keskeytettiin taukojen ajaksi. Tavoitteena oli, että työpajan aikana osallistujilta saadaan konkreettisia ideoita työväliseen ensimmäistä versiota varten. Aikataulu sisälsi ruokailun, alustuksen ja aiheeseen tutustumisen lisäksi kaksi pidempää työskentelyhetkeä, joiden välissä oli taukoja. Yhteen pidempään taukoon oli sisällytetty yhteinen ulkoiluhetki lähiluonnossa, joka nähtiin tarpeelliseksi loppupäivän työskentelyn tehostamiseksi. Aikatauluun oli varattu aikaa myös tuotosten koontiin ja työpajan lopetukseen.

Luovan ongelmanratkaisun selkeyttämävaiheessa tarkennetaan lähtötilanne ja määritetään keskeinen fokus. Tässä vaiheessa luodaan ymmärrys käsiteltävästä asiasta, tunnistetaan siihen liittyvät huolet ja selvitetään aiemmat ratkaisuyritykset. Lisäksi kartoitetaan keskeiset kysymykset ja valitaan ydinongelmaa kuvaava kysymys, johon haetaan ratkaisuja. (Kantojärvi 2012.)

Aiheeseen tutustuminen aloitettiin herättelemällä keskustelua tuloksellisuuden osoittamisesta ja sen merkityksestä järjestötyössä. Osallistujille esitettiin seuraavat kaksi kysymystä: Mitä tuloksellisuudella tarkoitetaan? Miksi järjestön tulee kyetä osoittamaan tuloksellisuutta? Käydyn keskustelun perusteella osallistujat mielsivät tuloksellisuuden kytkeytyvän siihen, miten hyvin järjestön toimet vastaavat asiakkaidensa tarpeisiin ja tuottavat toivottuja muutoksia heidän elämässään. Tuloksellisuuden osoittaminen nähtiin tärkeäksi erityisesti rahoittajien vakuuttamiseksi ja toiminnan oikeutuksen vahvistamiseksi, mutta myös järjestön oman toiminnan kehittämiseksi. Osallistujat pohtivat monien ulkopuolisten tahojen edellyttävän järjestöiltä selkeää näyttöä siitä, että niiden toiminta todella tuottaa hyviä tuloksia asiakkailleen ja sitä kautta hyötyä koko yhteiskunnalle.

Tämän jälkeen tarkasteltiin tuloksellisuuden osoittamista STEA:n näkökulmasta, sillä luotavan työväliseen tuli vastata sekä kohderyhmän tarpeisiin että rahoittajan vaatimuksiin. Osallistujille annettiin yleiskuva STEA:n vaatimuksista tuloksellisuuden osoittamisen suhteen. Keskustelussa käsiteltiin myös aiheen ajankohtaisuutta erityisesti tulevien STEA-avustuksiin kohdistuvien leikkausten myötä. Leikkausten myötä avustusharkinnan kriteerit tiukentuvat, mikä korostaa entisestään erityisesti toiminnan tarpeen ja tuloksellisuuden osoittamisen merkitystä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2024).

Luovan ongelmanratkaisun kolmannessa vaiheessa, ratkaisujen suunnittelussa, ideoidaan luovasti ja irrottaudutaan tavanomaisesta ajattelusta. Valittuja ideoita jalostetaan mahdollisiksi

ratkaisuiksi, analysoidaan niitä ja verrataan alkuperäiseen kysymyksenasetteluun. (Kantojärvi 2012.) Työpajassa tutustuttiin neljään valmiiseen muutosta mittaavaan kyselyyn: Työterveyslaitoksen Kykyviisariin, THL:n osallisuusindikaattoriin, DiakHubin 3X10D-elämäntilannemittariin ja Skene ry:n alku- ja loppukyselyyn.

Kykyviisari valittiin, koska se tarjoaa laajan näkökulman yksilön työkyvyn ja elämänhallinnan arviointiin, mikä nähtiin tärkeäksi sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmasta. Osallisuusindikaattori puolestaan mittaa yksilöiden osallisuuden ja osallistumisen tasoa yhteiskunnassa, mikä oli keskeinen teema työpajassa. 3X10D-elämäntilannemittari tarkastelee elämäntilanteen kokonaisvaltaista arviointia ja sen vaikutuksia yksilön hyvinvointiin, mikä nähtiin myös keskeiseksi teemaksi. Skene ry:n alku- ja loppukysely valittiin tarkasteltavaksi, sillä sen sisältö oli suunniteltu rikos- ja päihdetaustaisille Skene ry:n toimintaan osallistuville asiakkaille.

Osallistujat tutustuivat Kykyviisarin, Osallisuusindikaattorin ja 3X10D-elämäntilannemittarin sisältöön, minkä jälkeen keskusteltiin niiden mahdollisesta hyödystä kehitettävän työvälineen tueksi. Vaikka kyselyt tarjosivat kiinnostavia näkökulmia, osallistujat kokivat, etteivät ne vastanneet riittävästi rikos- ja päihdetaustaisten tarpeisiin. Heidän mielestään kyselyiden mittarit olivat liian yleisluontoisia, ja he kaipasivat huomattavasti tarkempia ja juuri heidän kohderyhmälleen soveltuvia mittareita. Tarkastellut kyselyt toimivat kuitenkin hyvänä keskustelun lähtökohtana, ja niiden pohjalta saatiin tärkeää tietoa siitä, millaisia ominaisuuksia kehitettävän työvälineen tulisi sisältää, jotta se palvelisi paremmin kohderyhmää ja tukisi Skene ry:n toiminnan tavoitteita.

Tämän jälkeen käytiin läpi Skene ry:llä työpajan järjestämishetkenä jo käytössä ollut sähköinen alku- ja loppukysely, joka on suunniteltu tilanteisiin, joissa osallistumisella on selkeä aloitus- ja päättymisvaihe. Kysely oli ennestään tuttu suurimmalle osalle osallistujista, lukuun ottamatta yhtä henkilöä, joka ei ollut vielä ehtinyt täyttää sitä. Aiemmin työelämäkumppanin kanssa käydyn keskustelun perusteella kysely ei sellaisenaan sovellu kaikille Skene ry:n asiakkaille, sillä monilla kohderyhmän edustajilla osallistuminen ei ole selkeästi rajattu aikarajoiltaan, vaan se voi olla katkonaista ja epäsäännöllistä. Valmiin kyselyn tarkastelu tarjosi osallistujille kuitenkin hyödyllistä taustatietoa ja antoi suuntaa siitä, mihin uuden työvälineen kehittämällä pyrittiin.

Seuraavaksi tutustuttiin Skene ry:n STEA-hankehakemuksessa määriteltyihin viiteen tavoitteeseen (kuvio 4): vähentää toimintaan osallistuvien yksinäisyyden ja ostrakismin kokemuksia, ihmisen motivaatio rikoksettomuuteen ja päihdeettömyyteen lisääntyä, ihmiset näkevät itsensä muunakin kuin rikollisina tai päihdeiden käyttäjinä, 10 toimintaan osallistuvaa henkilöä kiinnittyy työhön, opiskeluun tai työllistymistä edistäviin tukitoimiin (työkokeilu, kuntouttava työtoiminta, palkkatuki) ja Skenessä tehtävää työtä ohjaa/luodaan itseohjautuvuusteoriaan perustuva kuntoutuksellinen viitekehys/malli.

Kuvio 4: Skene ry:n STEA:n hankehakemuksen tavoitteet (mukaillen Skene ry 2023)

Lisäksi tarkasteltiin hankehakemuksessa määriteltyjä tuloksia ja mittareita (kuvio 5). STEA-avustuksen saajan on raportoitava toiminnan tuloksista suhteessa avustushakemuksessa asetettuihin tavoitteisiin, joten myös tuloksia todentavien mittareiden pohtiminen on ollut keskeistä jo avustushakemusta suunniteltaessa (STEA 2025b). Tässä yhteydessä keskusteltiin myös vaikutusketjusta, joka liittyy olennaisesti hankehakemuksessa määriteltyihin tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen. Osallistujat pohtivat, miten Skene ry:n toimet voivat vaikuttaa asiakkaidensa elämään ja kuinka tämä vaikutusketju ilmenee käytännössä. Keskustelussa korostui, että vaikutusketjun ymmärtäminen on keskeisessä roolissa toiminnan tuloksellisuuden osoittamisessa, sillä se auttaa yhdistämään konkreettiset toimet ja niillä saavutetut muutokset asiakkaiden elämässä.

Tavoitteet, tulokset ja mittarit käytiin läpi vaiheittain, ja samalla osallistujat ideoivat työvälineeseen kysymyksiä ja väittämiä, jotka heijastivat heille esitettyä tietoa. Keskustelun aikana syntyneet ideat kirjattiin ylös. Keskustelun sisältöä esitellään tarkemmin luvussa 7.2.

Tulokset	Mittarit
Tavoite 1 <ul style="list-style-type: none"> Yksilön osallisuuden kokemus lisääntyy. Yksilön yksinäisyyden ja ulkopuolisuuden kokemukset ovat vähentyneet. Yksilö kokee kuuluvansa yhteisöön. 	<ul style="list-style-type: none"> Toimintaan osallistuneiden kokemukset muutoksista omassa yksinäisyyden ja ulkopuolisuuden kokemuksissa. Toimintaan osallistuvat kokevat osallisuutensa lisääntyneen. Avoimien kohtaamispaikka on toiminnassa, avoimia toimintapäiviä on keskimäärin 20 kpl/kk sekä erilaisia ryhmätoimintoja on keskimäärin 2–4 kpl/kk.
Tavoite 2 <ul style="list-style-type: none"> Yksilö on kiinnostuneempi omasta hyvinvoinnistaan. Halu osallistua hankkeen toimintaan. Osallistujat ovat löytäneet uusia mielenkiinnonkohteita elämäänsä. 	<ul style="list-style-type: none"> 50% seuraamusta suorittaneista jää osallisiksi toimintaan tai yhteistyöhön muulla tavoin myös tuomion suorittamisen jälkeen. Yksilö kokee, että hänen rikollinen käyttäytymisensä ja/tai päihteiden käyttönsä on vähentynyt. Toimintaan osallistuvista on havainnoitavissa muutos kohti rikoksettomuutta ja päihteettömyyttä.
Tavoite 3 <ul style="list-style-type: none"> Uudenlainen rooli yhteiskunnan jäsenenä mahdollistaa irtautumisen rikollisesta ja/tai päihteiden käyttäjän identiteetistä sekä vahvistaa uuden identiteetin syntymistä ja kasvua. Yhdessä toimiminen vahvistaa rikoksetonta ja päihteetöntä sosiaalista identiteettiä. Merkityksellisyyden kokemus vahvistuu. Hyväntekijöille tulee hyvä mieli ja hyviä muistoja. 	<ul style="list-style-type: none"> 40% asiakaspalautteeseen vastanneista kokee sen muuttuneen miten itsensä tai roolinsa yhteiskunnassa näkee. 30% asiakaspalautteeseen vastanneista on kiinnostuneita tekemään suunnitelmaa tai ovat jo aloittaneet tekemään suunnitelmaa rikollisen elämän tilalle. 80% hyväntekeväisyyspaukuihin osallistuneista kokee osallistumisen olleen itselleen merkityksellistä.
Tavoite 4 <ul style="list-style-type: none"> 10 toimintaan osallistuvaa henkilöä on kiinnittynyt työhön, opiskeluun tai työllistymistä edistäviin tukitoimiin (työkokeilu, kuntouttava työtoiminta, palkkatuki) joko hankkeessa tai ulkopuolisen tahon tarjoamana. Ko. henkilöt näkevät kiinnittymisen yhteiskuntaan positiivisempina kuin ennen. Ihmisten rikokseton identiteetti vahvistuu. Yksilö löytää mielenkiinnonkohteensa ja käsitys omasta kyvykkyydestä ja pystyvyydestä paranee. 	<ul style="list-style-type: none"> Hankkeen aikana kymmenen henkilöä kohderyhmästä työllistyy, pääsee opiskelemaan tai tukityöllistyy. Hankkeen aikana 20 henkilön kanssa on tehty jatkosuunnitelma yhdessä.
Tavoite 5 <ul style="list-style-type: none"> Skenen toimintaa ohjaa kuntoutuksellinen viitekehys/malli, joka varmistaa työn laadun ja tuloksellisuuden. Toimintaan osallistuva saa sellaista yksilöllistä ja yhteisöllistä tukea muutosvaiheeseensa, kuin mitä on halukas ja valmis vastaanottamaan. Viitekehys tukee erityisesti kokemusasiantuntijoita työssään/vapaaehtoisena toimimisessa. Kuntoutuksellista viitekehystä/mallia voi käyttää tulevaisuudessa muuallakin. 	<ul style="list-style-type: none"> Skene ry:n toimintaa ohjaa teoriaan, tutkimukseen ja käytäntöön perustuva kuntoutuksellinen viitekehys/ malli. Toimintaan osallistuneista yli puolet kokee ainakin jonkun seuraavista toteutuneen: <ul style="list-style-type: none"> ✓ hyvinvointinsa kasvaneen ✓ kokemuksen autonomiastaan vahvistuneen ✓ motivaationsa muutokseen kasvaneen ✓ yhteisön itselleen merkittäväksi tueksi.

Kuvio 5: Skene ry:n STEA:n hankehakemuksen tulokset ja mittarit (mukaillen Skene ry 2023)

Osallistujilta kartoitettiin myös näkemyksiä eri kysymystyypeistä. Suurin osa piti tärkeänä, että työvälillä sisältäisi monipuolisia kysymystyyppejä, jotta vastaaminen pysyisi mielekkäänä ja mahdollistaisi erilaisten vastausten ilmaistamisen. Kaikki osallistujat pitivät monivalintakysymyksiä ja asteikkolaisia kysymyksiä toimivina vaihtoehtoina. Avoimet kysymykset sen sijaan herättivät eriäviä mielipiteitä: toiset kokivat ne liian työläiksi, kun taas toiset näkivät niiden tarjoavan ainoan mahdollisuuden antaa syvällisempiä ja henkilökohtaisempia vastauksia. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2009, 199–200) mukaan monivalintakysymyksissä vastaaja valitsee yhden tai useamman ennalta määritellyn vastausvaihtoehdon, kun taas avoimissa kysymyksissä vastaaja muotoilee vastauksensa itse. Asteikkoihin eli skaaloihin perustuvissa kysymystyypeissä puolestaan esitetään väittämiä, joihin vastaaja ottaa kantaa sen mukaan, kuinka vahvasti hän on samaa tai eri mieltä. Tyypillisesti asteikot ovat 5- tai 7- portaisia, ja vastausvaihtoehdot on järjestetty joko nousevaan tai laskevaan skaalaan.

Luovan ongelmanratkaisun neljännessä vaiheessa, toiminnan valmistelussa, suunnitellaan ratkaisun käytäntöön vieminen ja varaudutaan mahdolliseen vastarintaan (Kantojärvi 2012).

Työpajassa syntyneet tuotokset käytiin yhdessä läpi, ja osallistujilla oli vielä mahdollisuus ehdottaa muutoksia, kuten lisäyksiä, poistoja tai kysymystyyppien tarkennuksia. Osallistujat huomasivat, että osa heidän luomistaan kysymyksistä ja väittämistä oli keskenään samankaltaisia, joten niitä yhdistettiin ja muokattiin, jotta sisältö olisi selkeämpi eikä sisältäisi tarpeetonta toistoa.

Hirsjärven ym. (2009, 202) mukaan kyselylomakkeen selkeys on keskeistä luotettavien tulosten saamiseksi. Kysymysten tulisi olla yksiselitteisiä ja ymmärrettäviä kaikille vastaajille, joten monimerkityksisiä sanoja ja ammattikieltä tulee välttää. Lisäksi lyhyet ja rajatut kysymykset ovat helpommin hahmotettavia. Näitä periaatteita sovellettiin käytännössä, kun osallistujat tarkastelivat vielä laatimiaan tuotoksia mahdollisten epäselvien tai monitulkintaisten ilmausten osalta. Osallistujien mukaan tuotosten sisältö oli selkeä, mutta kysymystyypeistä avointen kysymysten osalta käytiin vielä keskustelua. Eri näkökulmia perusteltiin aktiivisesti, ja lopulta päädyttiin ratkaisuun, jossa avoimia kysymyksiä sisällytetään työväliseen, mutta niihin vastaamiseen tarjotaan tarvittaessa tukea esimerkiksi tukihenkilön avulla.

Luovan ongelmanratkaisun lopetusvaiheessa arvioidaan työpajan onnistumista suhteessa tavoitteisiin ja odotuksiin sekä sovitaan jatkotoimenpiteistä (Kantojärvi 2012). Osallistujat olivat työpajassa aktiivisia, ja keskustelut tuottivat runsaasti ideoita ja omiin kokemuksiin pohjautuvia näkökulmia. Työpajassa laadittiin yhteensä 42 konkreettista kysymystä ja väittämää. Tavoite konkreettisten kehitysideoiden tuottamisesta työväliseen ensimmäistä versiota varten saavutettiin, ja osallistujat kokivat työpajan yhteisöllisyyttä vahvistavaksi.

Osallistujia kiitettiin heidän aktiivisuudestaan ja arvokkaasta panoksestaan työväliseen kehittämiseen. Lopuksi heille esiteltiin kehittämisprosessin seuraavat vaiheet: työväliseen ensimmäistä versiota käytettäisiin jatkokehittämisen pohjana, ja asiantuntijahaastattelun avulla kerättäisiin palautetta sen parantamiseksi. Asiantuntijapalautte ohjaisi seuraavan version kehittämistä, jotta se vastaisi entistä paremmin työelämäkumppanin tarpeisiin. Seuraavassa vaiheessa työväliseen toinen versio pilotoitaisiin kohderyhmän kanssa ennen sen viimeistelyä. Osallistujille korostettiin, että heidän panoksensa olisi edelleen keskeistä työväliseen lopullisen muodon määrittelyssä.

7.2 Työpajan keskustelujen teemoja

Työpajassa käydyissä keskusteluissa nousi esiin useita keskeisiä aiheita, jotka liittyivät Skenerin tavoitteisiin ja työväliseen kehittämiseen. Aiheet eivät olleet ennalta määriteltyjä, vaan syntyivät keskustelujen edetessä. Jälkikäteen nämä aiheet jaettiin viiteen teemaan: autonomia, kyvykkyys, yhteisöllisyys, rikoksettomuus ja päihteettömyys. Teemoittelun tarkoituksena oli jäsentää keskustelujen sisältö ja varmistaa, että kaikki olennaiset näkökulmat ja kokemukset tulivat huomioituiksi työväliseen ensimmäistä versiota kehitettäessä.

Keskusteluissa pohdittiin, kuinka autonomia, kyvykkyys ja yhteisöllisyys voivat tukea osallistujien motivaatiota ja hyvinvointia sekä edistää elämänmuutoksen etenemistä. Samalla rikoksettomuus ja päihteettömyys nähtiin paitsi keskeisinä tavoitteina myös suurina haasteina, jotka muokkaavat osallistujien elämänpolkuja. Erityisesti korostui se, kuinka tärkeää on tunnistaa ne tekijät, jotka tukevat näiden tavoitteiden saavuttamista, sekä ymmärtää esteet ja haasteet, joita yksilö voi kohdata matkallaan kohti rikoksetonta ja päihteetöntä elämää.

7.2.1 Autonomia

Autonomia nousi keskusteluissa esiin erityisesti yksilön itsemääräämisoikeuden ja itsenäisen päätöksenteon tukemisena. Osallistujat kokivat tärkeäksi, että heidän valintansa ja tavoitteensa olivat omia eivätkä ulkopuolisten sanelemia.

Mä oon ainakin ollut siinä kohtaa jossain vaiheessa elämäni, että mua on ärsyttänyt se, että joku on yrittänyt törkkii mua jonnekin Kelaan tai jonnekin, kun mä oon yrittänyt itse pärjätä.

Ihan minkä vaan asian väkisin tuputtaminen ahdistaa.

Osallistujat toivat esiin, että kyselyn tulisi sisältää kysymyksiä, jotka auttavat heitä pohtimaan, kuinka hyvin he kokevat voivansa vaikuttaa omaan elämäänsä ja tehdä valintoja, jotka vievät heitä kohti omia tavoitteitaan. Autonomia nähtiin paitsi henkilökohtaisena vapautena myös vastuuna omasta elämästä, ja se liittyy suoraan Skene ry:n tavoitteeseen tukea osallistujia näkemään itsensä aktiivisina toimijoina elämässään rikollisen identiteetin tai päihteidenkäytön sijaan. Saaren (2015) mukaan sosiaalinen tuki nähdään yleensä myönteisenä asiana, mutta ajoittain se voi tuntua myös vastentahtoiselta, sillä monet arvostavat itsenäistä selviytymistä.

7.2.2 Kyvykkyys

Kyvykkyys ilmeni keskusteluissa osallistujien jakaessa kokemuksiaan omasta osaamisestaan, taidoistaan ja voimavaroistaan arjen haasteiden keskellä. Keskusteluissa korostui, että moni osallistuja tarvitsee tukea omien kykyjensä tunnistamisessa ja hyödyntämisessä. Kyvykkyuden vahvistaminen liittyy Skene ry:n tavoitteisiin, erityisesti rikoksettomaan ja päihteettömään elämään motivoimiseen sekä osallistujien tukemiseen työelämään tai opiskeluun kiinnittymisessä. Kyvykkyuden kehittymisen nähtiin kytkeytyvän suoraan esimerkiksi siihen, että he löytävät elämäänsä uusia mielenkiinnonkohteita ja kokevat itsensä entistä pystyvämmiksi. Tässä yhteydessä osallistujat toivat myös esiin, kuinka Skene ry:n toiminnan avulla saadut kokemukset olivat auttaneet heitä kehittämään esimerkiksi vuorovaikutus- ja tunnetaitojaan.

Kyl mä oon oppinut vuorovaikutustaitoja ja tunnetaitoja Skenessä.

Osallistujat kertoivat kokevansa itsensä pystyvämmiksi vuorovaikutustilanteissa ja paremmin varustautuneiksi kohtaamaan arjen haasteita. Kyselyssä kyvykkyyden mittaaminen voisi osallistujien mukaan sisältää kysymyksiä tai väittämiä elämänhallinnasta ja siitä, kokevatko he saaneensa tukea omien taitojensa kehittämisessä.

Minulla on merkitystä.

Uskallan ilmaista mielipiteeni.

Saaren (2016) mukaan puutteet sosiaalisessa tiedonkäsittelyssä ja haasteet tunneviestinnässä vaikeuttavat arkielämässä selviytymistä ja lisäävät konfliktien syntymistä. Tunteiden säätelykykyyn vaikuttavat niin persoonallisuuden piirteet kuin sosiaalinen ympäristö ja varhaislapsuuden vuorovaikutuskokemukset. Lisäksi huonot elämäntavat ja tunteiden säätelyn vaikeudet ovat yhteydessä toisiinsa, ja heikot tunnetaidot lisäävät riskiä syrjäytymiseen ja yksinäisyyteen.

Kyvykkyyden merkitys nousi keskusteluissa esiin myös koettuina onnistumisen kokemuksina, jotka motivoivat jatkamaan valitulla polulla ja vahvistivat uskoa omiin kykyihin. Pienetkin edistysaskeleet koettiin merkityksellisiksi, sillä ne lisäsivät itseluottamusta ja vahvistivat käsitystä siitä, että muutos on mahdollinen. Muutoksen vaihemallin vakiinnuttamisvaiheessa yksilö on jo omaksunut uusia toimintatapoja ja selviytymiskeinoja, mutta tarvitsee edelleen tukea muutoksen juurtumiseen. Työntekijän tulee tukea yksilön pystyvyyden tunnetta ja rohkaista häntä jakamaan sekä myönteisiä että haastavia asioita elämästään. Samalla tulee käsitellä mahdollisia tunteita, kuten tyhjyyttä, häpeää, syyllisyyttä, surua ja luopumisen kokemuksia, sekä huomioida mahdolliset masennuksen, ahdistuksen ja tuskan tunteet. (Salo-Chydenius 2023, 139.)

7.2.3 Yhteisöllisyys

Yhteisöllisyyden teema korosti kuulumisen ja yhteenkuuluvuuden merkitystä, erityisesti vertaistuen ja sosiaalisten suhteiden tärkeyttä. Osallistujat painottivat, että ilman tukevaa yhteisöä moni kamppailee yksin ongelmien kanssa, mikä voi vaikeuttaa muutoksen saavuttamista. Tämä heijastaa suoraan Skene ry:n tavoitetta vähentää yksinäisyyden ja ostrakismin kokemuksia.

Keskusteluissa korostettiin, kuinka tärkeää on, että jokainen osallistuja tunnistaa yhteisöllisyyden merkityksen ja muistaa oman kokemuksensa aiemmalta ajalta, kun on itse ollut samassa tilanteessa. Osallistujat toivoivat, että tämä ajatus heijastuisi myös kyselyyn esimerkiksi kysymysten muodossa, jotka kannustaisivat refleктоimaan yhteenkuuluvuuden ja vertaistuen merkitystä.

Jotenkin mä haluaisin sitä, että jokainen meistä aina ymmärtää, että kun tulee uusi tyyppi, niin kuukausi tai vuosi sitten mä oon itse ollut samassa asemassa. Niin sitä jotenkin tuoda ehkä sit kysymyksen kautta esiin.

Yhteisöllisyys kytkeytyi myös osallisuuden tunteeseen - siihen, että jokainen voi kokea olevansa tärkeä osa jotakin suurempaa. Kyselyssä voisi osallistujien mukaan kartoittaa kokemuksia siitä, miten paljon tukea he kokevat saavansa yhteisöltä ja kuinka tärkeäksi he kokevat yhteisön merkityksen muutoksessaan. Keskusteluissa korostettiin, että yhteisön tarjoama hyväksyntä ja yhteenkuuluvuuden tunne ovat monille merkittäviä voimavaroja elämänmuutoksen tukemisessa.

Skenellä on ollut iso merkitys mun toipumiseen ja mieleen.

Minut hyväksytään sellaisena kuin olen.

Saaren (2016) mukaan sosiaaliset suhteet ovat keskeisiä ihmisten terveydelle ja elämänlaadulle, kun taas niiden puuttumisesta aiheutuva yksinäisyys heikentää elämänlaatua. Yksinäisyys voi juontaa juurensa jo lapsuudesta ja liittyä vaikeisiin perheolosuhteisiin. Taustalla on usein ylisukupolvinen huono-osaisuus, johon kietoutuvat muun muassa päihdeongelmat, mielenterveyden häiriöt, elämänhallinnan vaikeudet, persoonallisuuden ongelmat sekä välinpitämättömyys yhteiskunnan sääntöjä kohtaan.

Itsemääräämisteorian mukaan yksinäisyys johtuu siitä, että kolme psykologista perustarvetta - autonomia, kyvykyys ja yhteenkuuluvuus - jäävät tyydyttymättä. Teorian mukaan ihmisyys kehittyy yhdessä muiden kanssa yksilön voidessa osallistua sosiaaliseen toimintaan ja vuorovaikutukseen omien kykyjensä ja voimavarojensa mukaan. (Saari 2016.)

7.2.4 Rikoksettomuus ja päihhteettömyys

Rikoksettomuus ja päihhteettömyys nousivat esiin keskeisinä arvoina osallistujien elämänmuutoksessa. Skene ry:n toiminnan tavoitteena on tukea asiakkaitaan kohti rikoksetonta ja päihhteetöntä elämää sekä auttaa heitä rakentamaan identiteettiä, jossa itsensä voi nähdä muuna kuin rikollisena tai päihhteidenkäyttäjänä. Rikollisen käyttäytymisen ja päihhteiden käytön vähentymisen mittaaminen koettiin keskeiseksi osaksi työvälinettä.

Tää on tosi tärkeä, että yksilö kokee, että hänen rikollinen käyttäytymisensä tai päihhteiden käyttönsä on vähentynyt.

Keskusteluissa painotettiin, kuinka tärkeää on, että kyselyssä otetaan huomioon asiakkaiden omat pyrkimykset pysyä erossa rikoksista ja päihhteistä, ja rakentaa elämää ilman näihin liittyviä riskejä. Osallistajat ehdottivat, että kyselyssä voitaisiin kartoittaa heidän kokemuksiaan siitä, mitkä tekijät tukevat rikoksetonta ja päihhteetöntä elämää, kuten tuki, turvallisuus ja

mielekäs tekeminen. Lisäksi korostettiin tarvetta vaihtoehtoisille keinoille käsitellä haastavia tilanteita ja tunteita ilman haitallista käyttäytymistä.

Sais syrjäytettyä ne... vieroitusoireet jollain mielekkäällä tekemisellä niin ehkä se.

Osallistujien mukaan kyselyssä tulisi huomioida yksilöllinen edistyminen ja antaa tilaa myös osittaisille onnistumisille. He ehdottivat, että kysymykset voisivat kuvastaa siirtymistä kohti päihteetöntä elämää ilman, että täysin raittiina oleminen olisi ainoa onnistumisen mittari:

Mut jos kysyis, että osallistuminen toimintaan on auttanut minua vaikka elämään... tai on auttanut... tai on tukenut jotenkin kohti päihteetöntä elämää, koska ei niin, että täytyis olla täysin raitis.

Osallistujien mukaan pienetkin onnistumiset voivat toimia tärkeinä motivaattoreina muutoksen tiellä. Esimerkiksi jo yhden päihteettömän päivän koettiin olevan merkittävä askel, joka vahvistaa uskoa omaan kykyyn tehdä muutoksia.

Se just, et se ajatus tulee siitä, et jos on päihteettömänä sen yhen päivän ja kokee jotain onnistumisen tunnetta tai joku asia motivoi niin se kyl oikeesti buustaa eteenpäin sitä omaa ajatustyötä myös siihen, et ehkä mä en tarviikaan tähän kaikkeen niinku vetää kamaa. Et mä pystyn ja kun tulee sitä uskoa ja toivoa, et on oma itsensä.

Osallistujat toivat esiin myös vertaistuen merkityksen rikoksettomuuden ja päihteettömyyden saavuttamisessa. Mahdollisuus jakaa kokemuksia vastaavanlaisia haasteita kohdanneiden kanssa koettiin tärkeäksi, sillä sen nähtiin lisäävän ymmärrystä, tarjoavan käytännön keinoja muutoksen tueksi ja luovan tunteen siitä, ettei ole tilanteessaan yksin. Tämä on linjassa muutoksen vaihemallin toimintavaiheen kanssa, jossa kokemusasiantuntijoiden ja vertaisten tuki on keskeistä muutoksen tukemisessa ja vahvistamisessa (Salo-Chydenius 2023, 139).

Haitallisesta toiminnasta luopuminen ja uuden elämäntavan omaksuminen on vahvaa tukea ja sitoutumista sen kaikilta osapuolilta edellyttävä pitkä prosessi (Salo-Chydenius 2023, 137). Desistanssi ei yleensä etene suoraviivaisesti kohti rikoksetonta ja päihteetöntä elämää, vaan siihen sisältyy usein vaiheittaista ja edestakaista liikettä rikollisuuden ja siitä irrottautumisen välillä (Granfelt 2014, 255). Muutoksen kannalta olennaisia tekijöitä ovat muun muassa motivaatio, toimijuus ja sosiaalinen pääoma (Lassila 2014, 215).

7.3 Työvälineen ensimmäinen versio

Työvälineen ensimmäinen versio luotiin työelämäkumppanin käyttämälle Webropol-alustalle, ja sen sisältö pohjautui työpajassa luotuihin tuotoksiin. Jälkikäteen tehty teemoittelu

mahdollisti sekä joidenkin kysymysten tarkentamisen että syvemmän ymmärryksen lisäämisen työväliseen sisällöstä. Työväliseen sisällytettiin monipuolisesti erilaisia kysymystyyppöjä: yksi monivalintakysymys, viisi avointa kysymystä ja 29 asteikollista väittämää. Hirsjärven ym. (2009, 203) mukaan kyselylomakkeen tulisi alkaa yleisimmillä ja helpoimmin vastattavilla kysymyksillä, kun taas tarkemmat kysymykset sijoitetaan loppuun. Tyypillisesti alkuun lisätään taustatietoja, kuten ikä ja sukupuoli, mutta niiden ilmoittaminen voi olla joillekin vastaajille arkaluontoista.

Taustamuuttujana käytettiin syntymävuotta, jotta voitiin tarkastella vastaajien ikäjakaumaa ja mahdollisia ikään liittyviä eroja. Sen sijaan sukupuolta ei pidetty tarkoituksenmukaisena kysyä, sillä Skene ry:n asiakaskunnan jakauma ei ole tasapainoinen. Tämä olisi voinut lisätä yksittäisten vastaajien tunnistettavuutta, mikä ei ollut työväliseen tavoite.

Osallistumisaktiivisuuden arvioimiseksi kyselyyn sisällytettiin monivalintakysymys, jossa oli neljä vastausvaihtoehtoa eri osallistumismäärille. Asteikollisilla kysymyksillä kartoitettiin vastaajien kokemuksia ja näkemyksiä toiminnan vaikutuksista heidän elämäänsä. Näissä käytettiin 5-portaista nousevan skaalan asteikkoa, jossa vastausvaihtoehdot olivat seuraavat: 1) "Täysin eri mieltä", 2) "Osittain eri mieltä", 3) "En samaa enkä eri mieltä" (neutraali vaihtoehto), 4) "Osittain samaa mieltä" ja 5) "Täysin samaa mieltä". Hirsjärven ym. (2009, 203) mukaan kyselyssä tulisi olla mukana myös vaihtoehto, joka ei pakota vastaajaa valitsemaan annetuista mielipiteistä, sillä tutkimusten mukaan ihmiset vastaavat, vaikka heillä ei olisi asiasta kantaa. Tämä huomioitiin lisäämällä vastausvaihtoehdoksi myös "En osaa vastata tähän", jotta vastaajat eivät joutuisi ottamaan kantaa silloin, kun heillä ei ole asiasta mielipidettä.

Asteikolliset väittämät, kuten "Minut hyväksytään sellaisena kuin olen", "Saan apua ja tukea muutokseeni" ja "Toimintaan osallistuminen on saanut minut näkemään itseni positiivisemmin", pyrkivät selvittämään, miten ympäristön tuki ja hyväksyntä voivat edistää asiakkaissa tapahtuvaa muutosta ja vahvistaa uskoa omiin kykyihin. Näin saadaan tietoa siitä, kuinka toiminta tukee muutoksen eri vaiheita.

Avoimilla kysymyksillä pyrittiin keräämään yksityiskohtaisempaa tietoa vastaajien henkilökohtaisista kokemuksista ja näkemyksistä. Näiden avointen kysymysten avulla haluttiin tunnistaa näkökulmia, joita strukturoitu kysymysrakenne ei olisi välttämättä mahdollistanut. Esimerkiksi vastaajilta kysyttiin, mitä he pitävät tärkeimpinä ja merkityksellisimpinä Skene ry:n kohtauspaikka Skenelän toiminnan osa-alueina. Lisäksi tiedusteltiin, miten he ovat hyötynet toimintaan osallistumisesta ja mitä heidän läheisensä ajattelevat osallistumisen vaikutuksista. Näiden kysymysten avulla nähtiin saatavan syvällisempää tietoa toiminnan vaikutuksista, täydentäen määrällistä aineistoa yksilöllisten kokemusten kautta. Hirsjärvi ym. (2009, 197) toteavat, että tarkkojen tosiasioiden selvittäminen vaatii yksinkertaisia kysymyksiä, jotka voivat olla avoimia tai monivalintakysymyksiä. Avoimet kysymykset antavat vastaajille

mahdollisuuden ilmaista itseään omin sanoin, ja tarjoavat samalla mahdollisuuden tunnistaa sekä motivaatioon liittyviä tekijöitä että vastaajan viitekehyksiä (Foddy 1995, Hirsjärven ym. 2009, 201 mukaan).

8 Asiantuntijahaastattelu - työvälineen toinen versio

Asiantuntijahaastattelu toteutettiin marraskuussa 2024 etäyhteyksin Microsoft Teamsin välityksellä. Haastateltavana toimi rikosseuraamusalalla toimiva erityisasiantuntija. Haastattelun tarkoituksena oli syventää ymmärrystä työpajassa luodun tuotoksen ensimmäisen version toimivuudesta sekä tunnistaa sen kehittämiskohteita. Tavoitteena oli saada palautetta ja kerätä yksityiskohtaista tietoa työvälineen jatkokehittämisen tueksi.

Haastattelu toteutettiin puolistrukturoituna, käyttäen viiden etukäteen laaditun kysymyksen pohjalta rakennettua haastattelurunkoa (liite 1). Ojasalon ym. (2015, 108) mukaan puolistrukturoitu haastattelu mahdollistaa joustavuuden kysymysten esittämisessä ja niiden järjestyksen muuttamisessa. Tämä lähestymistapa antoi mahdollisuuden tarttua asiantuntijan vastauksista esiin nousseisiin teemoihin ja syventää niitä tarpeen mukaan.

8.1 Haastattelun kulku

Haastateltavalta pyydettiin etukäteen suostumus osallistumiseen sähköpostitse. Hyväksyvän vastauksen jälkeen hänelle lähetettiin tutustuttavaksi haastattelukysymykset sekä työvälineen ensimmäinen versio PDF-muodossa. Tuomen ja Sarajärven (2018, 85) mukaan haastattelun tavoitteena on saada mahdollisimman kattavaa tietoa, minkä vuoksi kysymysten tai aiheiden toimittaminen haastateltavalle etukäteen on suositeltavaa. Lisäksi haastateltavalle lähetettiin opinnäytetyön tietosuojailmoitus, jonka hän vahvisti sekä sähköpostiviestillä että sähköisellä allekirjoituksella.

Haastattelu äänitettiin, jotta tilanteeseen voitiin palata jälkikäteen. Ojasalon ym. (2015, 107) mukaan äänittäminen toimii paitsi muistivälineenä myös tärkeänä tukena eri tulkintojen ja näkökulmien huomaamisessa. Haastattelun tavoitteet keskittyivät erityisesti työvälineen kysymysten kokonaisuuden arviointiin ja kehityskohteiden tunnistamiseen. Tarkoituksena oli myös tarkentaa, mitä taustatietoja kyselyssä olisi olennaista kerätä ja kuinka hyvin työväline huomioi rikosseuraamusalan erityispiirteet.

8.2 Asiantuntijan palaute ja kehitysehdotukset

Asiantuntijan kehitysehdotukset työvälineen parantamiseksi koskivat useita keskeisiä alueita, kuten tietoturvaa, kielen selkeyttä, taustamuuttujia, kysymysten muotoilua sekä avoimia kysymyksiä. Tietoturvan ja tietosuojaan osalta asiantuntija korosti, että kyselyssä tulee

varmistaa tietojen tallentaminen, anonymiteetti sekä tiedon poistokäytännöt. Vastaajille tulee myös selkeyttää, mihin tietoja käytetään, miten niitä säilytetään ja milloin ne poistetaan, ja tarvittaessa hyödyntää tietosuojatoimiston ohjeita. Webropol-alustassa voisi käyttää saatekirjettä, jossa vastaajat voivat antaa suostumuksensa tietojen tallentamiseen ennen kyselyyn vastaamista.

Kielen ja kyselyn selkeyttämiseksi asiantuntija ehdotti teknisen ja virkamiesmäisen kielen yksinkertaistamista ja arkisemman, helpommin ymmärrettävän ilmaisun käyttöä. Taustamuuttujista asiantuntija suositteli syntymävuoden sijaan iän kysymistä vuosina, mikä helpottaisi analysointia ja tulosten tulkintaa ilman lisälaskelmia. Mikäli vastaajajoukko on pieni, tarkkojen yksilötietojen sijaan olisi suositeltavaa käyttää laajempia ikäryhmiä, mikä suojaisi vastaajien anonymiteettiä ja mahdollistaisi silti riittävän tarkan tiedon saamisen ilman, että yksittäisiä henkilöitä on mahdollista tunnistaa. Myös Hirsjärven ym. (2009, 203) mukaan iän ilmoittaminen kyselyssä voi osalle ihmisistä olla arka asia, ja vastaamisen helpottamiseksi tarkan iän kysymisen sijasta voidaan esittää valittavaksi ikäryhmiä, joihin vastaaja voi sijoittaa itsensä. Sukupuolen osalta asiantuntija huomautti, että jos vastaajajoukko on pääasiassa miehiä, sukupuolta ei välttämättä ole tarpeen kysyä, mutta jos jakaumat tasoittuvat tulevaisuudessa, voisi vaihtoehtoja lisätä.

Toimintaan ohjautumisen osalta asiantuntija painotti, että on tärkeää kerätä tietoa siitä, miten henkilöt päätyvät toimintaan. Tähän voisi käyttää valmiita vastausvaihtoehtoja ja antaa mahdollisuuden myös vastata listasta puuttuvaan vaihtoehtoon. Osallistumistaajuuden osalta asiantuntija totesi, että nykyinen epätasapohjainen skaala voisi vaikeuttaa tulosten tulkintaa. Hän ehdotti tasapainoisia kategoriavaihtoehtoja, kuten 1-5 kertaa, 6-10 kertaa, 11-15 kertaa ja yli 15 kertaa, tai avointa kysymystä, jossa kysyttäisiin, kuinka monta kertaa vastaaja on osallistunut toimintaan. Vaihtoehtoisesti voitaisiin kysyä, kuinka monta kertaa henkilö on ollut mukana tietyn ajan sisällä, kuten viikossa tai kuukaudessa.

Päihdeettömyyden ja rikoksettomuuden arvioinnissa asiantuntija huomautti, että nykyiset väittämät eivät huomioi niitä, jotka eivät käytä päihteitä tai tee rikoksia. Hän ehdotti, että kyselyyn lisättäisiin taustakysymys, jossa vastaajia pyydetäisiin valitsemaan syyt, jotka kuvaavat heidän hakeutumistaan toimintaan, kuten päihteiden käyttö, rikollisuus, syrjäytyminen tai muu syy. Lisäksi hän esitti, että väittämät tulisi muotoilla niin, että ne erottelisivat tarkemmin päihdeettömän elämän ja rikoksettomuuden näkökulmat, esimerkiksi korostamalla, kuinka toiminta on tukenut osallistujia kohti päihdeettömyyttä tai rikoksetonta elämää.

Vastausasteikon osalta asiantuntija toi esiin, että kysymysten tulisi olla erottelevia, sillä liian moni vastaaja saattaa valita välimuotoisen vaihtoehdon, kuten "en samaa enkä eri mieltä", mikä heikentäisi tulosten luotettavuutta. Hänen mukaansa asteikon tarkentaminen, esimerkiksi 1-10 välein, voisi tuottaa tarkempia tuloksia. Sanavalintojen osalta asiantuntija ehdotti,

että kysymykset, kuten "Toimintaan osallistuminen" voitaisiin muuttaa muotoon "Skeneen (tai Skenelään) osallistuminen". Lisäksi hän huomautti, että abstrakteja termejä, kuten "ajatusmaailman muuttuminen" tai "muutos", tulisi tarkentaa, jotta vastaajille olisi selkeämpää, mitä kysymyksillä tarkalleen ottaen tarkoitetaan.

Avoimista kysymyksistä asiantuntija totesi, että ne ovat tärkeitä, mutta voivat olla vastaajille raskaita. Hän ehdotti, että saateteksti, jossa kerrotaan, että olisi toivottavaa saada vastauksia, voisi helpottaa vastaamista. Yksi vaihtoehto olisi muuttaa avoimet kysymykset kvantitatiivisiksi, kuten esimerkiksi: "Valitse seuraavista kolme tärkeintä asiaa Skenen toiminnassa", jolloin vastaajat voivat arvioida asioita tärkeysjärjestyksessä.

Asiantuntijan mukaan kyselylomake oli nopea täyttää eikä liian pitkä, mutta hän suositteli, ettei sen pituutta kasvatettaisi. Hän ehdotti myös, että osioiden pakollisuus voisi olla hyödyllinen, jotta kaikkiin tärkeisiin kysymyksiin saataisiin vastaukset. Kokonaisuudessaan asiantuntija arvioi kyselyn olevan toimiva työväline pienten tarkistusten jälkeen. Saatu palaute oli erittäin arvokasta työvälineen kehittämisen kannalta ja tarjosi konkreettisia suosituksia, joiden avulla sitä voitiin parantaa ja muokata entistä paremmin vastaamaan käyttötarkoitustaan.

8.3 Työvälineen toinen versio

Asiantuntijalta saatu palaute oli keskeinen tekijä työvälineen toisen version kehittämisessä ja sen sisällön sekä rakenteen tarkentamisessa. Asiantuntija painotti erityisesti vastaajien tietojen turvallista tallentamista ja anonymiteetin varmistamista. Näiden tarpeiden täyttämiseksi työvälineen toiseen versioon lisättiin tarkempia ohjeistuksia tietojen käsittelystä, jotta tietoturva- ja tietosuojakäytännöt täyttäisivät niille asetetut vaatimukset. Kyselyn alussa kerrottiin myös selkeästi, että vastauksista kootaan raportti, jota käytetään toiminnan kehittämiseen ja näyttämään, kuinka tulokset suhteutuvat Skene ry:n saamiin avustuksiin. Tämä toi kyselyyn läpinäkyvyyttä ja vahvisti luottamusta siitä, että asiakkaiden näkemykset otetaan huomioon toiminnan kehittämisessä.

Asiantuntija korosti kielen yksinkertaistamisen tärkeyttä, ja toisen version kyselyssä pyrittiin selkeyttämään kieltä arkisemmaksi ja ymmärrettävämmäksi. Taustamuuttujana säilytettiin ikä, mutta se muutettiin saadun ehdotuksen perusteella syntymävuodesta ikäryhmäksi. Kysymysten muotoiluun ja vastausvaihtoehtoihin tehtiin myös useita muutoksia, jotta tulokset olisivat erottelevampia ja sitä kautta luotettavampia.

Avointen kysymysten osalta huomioitiin niiden mahdollinen rasittavuus, ja vastaamisen helpottamiseksi yksi avoimista kysymyksistä muutettiin monivalintakysymykseksi, jossa vastaajaa pyydettiin asettamaan itselleen merkityksellisiä asioita tärkeysjärjestykseen. Tämän nähtiin parantavan kyselyn selkeyttä ja lisäävän vastaajien motivaatiota vastaamisessa.

Toisessa versiossa otettiin huomioon myös asiantuntijan ehdotukset rikoksettomuutta ja päiheteettömyyttä käsittelevien kysymysten tarkemmasta muotoilusta. Toisen version kysymykset erottelivat tarkemmin nämä näkökulmat ja siten varmistettiin, että tulokset olisivat luotettavampia ja että kaikki näkökulmat tulisivat asianmukaisesti huomioituiksi.

9 Kysely kohderyhmälle - työvälineen viimeistely

Työvälineen toinen versio pilotoitiin seitsemällä työelämäkumppanin rekrytoimalla Skene ry:n asiakkaalla. Pilotointi tapahtui työelämäkumppanin järjestämänä Skene ry:n koaamispaikka Skenelässä. Pilotoinnin tarkoituksena oli testata työvälineen toimivuutta, kattavuutta ja käytettävyyttä ennen laajempaa käyttöönottoa. Pilotoinnista kerättiin palautetta Microsoft Forms -työkalulla luodun sähköisen kyselyn avulla (liite 2). Palautekysely jaettiin sähköpostitse työelämäkumppanin välityksellä kaikille pilotointiin osallistuneille henkilöille. Kysely sisälsi yhteensä yhdeksän kysymystä, jotka keskittyivät työvälineen eri osa-alueiden arviointiin, kuten sen toimivuuteen, kattavuuteen ja käytettävyyteen.

Palautekyselyssä hyödynnettiin Likert-asteikollisia kysymyksiä, monivalinta- ja avoimia kysymyksiä, jotta saatiin sekä määrällistä että laadullista aineistoa. Tämä mahdollisti syvällisemmän ymmärryksen siitä, kuinka hyvin työväline täyttää käyttäjien tarpeet ja mitä kehitysehdotuksia pilotointi herätti. Palautekyselyn tarkoituksena oli arvioida työvälineen ymmärrettävyyttä, rakenteellista selkeyttä ja kysymysten kattavuutta suhteessa käyttäjien tarpeisiin. Lisäksi arvioitiin vastaamisen helppoutta ja mahdollisia teknisiä tai sisällöllisiä haasteita, vastaajien kokemusta anonymitteetistä ja turvallisuudesta sekä yleisvaikutelmaa kyselystä.

9.1 Kohderyhmän palaute ja kehitysehdotukset

Palautekyselyyn vastasivat kaikki työvälineen pilotointiin osallistuneet henkilöt. Työväline koettiin pääosin selkeäksi ja helposti täytettäväksi. Kuitenkin yksittäiset ilmaisut, kuten sana "osakseen", aiheuttivat joillekin vastaajille hankaluuksia ymmärtämisessä. Kattavuudeltaan kysely arvioitiin pääosin riittäväksi, mutta yksi vastaaja ehdotti, että mukaan voisi lisätä kysymyksen fiilisringeistä ja niiden merkityksestä. Työelämäkumppanin mukaan fiilisrinki on Skene ry:ssä käytössä oleva ryhmäkeskustelun muoto, jossa osallistujat jakavat vuorotellen sen hetken mielentilansa ja kuulumisensa. Fiilisringin tarkoituksena on edistää erityisesti tunnetaitoja ja psykologista turvallisuutta.

Kyselyn täytettävyyttä pidettiin yleisesti helppona, mutta joitakin haasteita ilmeni, erityisesti kysymyksessä, jossa tuli asettaa asioita tärkeysjärjestykseen. Tämän lisäksi yksi vastaaja mainitsi myös tukihenkilön avun tarpeen. Kyselyn anonymitteetti ja turvallisuus arvioitiin pääosin hyväksi, mutta sanavalintoihin toivottiin parannuksia. Tarve tukihenkilölle nousi myös tässä

yhteydessä esiin, mikä tukee aikaisempaa huomiota siitä, että kyselyn täyttämiseen tulisi tarjota lisäapua sitä tarvitseville.

Kokonaisuudessaan vastaajat olivat melko tai erittäin tyytyväisiä kyselyyn ja kokivat sen toimivan pääosin hyvin. Saadun palautteen perusteella työväliseen käyttökelpoisuutta voitiin arvioida tarkemmin ja se auttoi tunnistamaan sekä parannuskohteita että käyttäjien tarpeita.

9.2 Työväliseen viimeistely

Kyselyn avulla saatu palaute tarjosi arvokasta tietoa työväliseen toimivuudesta ja sen käytettävyyden arvioinnista, jonka pohjalta siihen tehtiin vielä viimeisiä parannuksia. Kieltä selkeytettiin ja yksinkertaistettiin, jotta vastaaminen olisi mahdollisimman sujuvaa ja ymmärrettävää kaikille käyttäjille. Lisäksi monivalintakysymystä, jossa vastaajan tuli asettaa 13 asiaa tärkeysjärjestykseen, muokattiin siten, että vastaaja valitsee valmiiksi annetuista vaihtoehdoista 3-5 tärkeintä. Tähän osioon sisällytettiin myös fiilisrinki, joten määrä nousi yhdellä.

Toive tukihenkilöstä huomioitiin siten, että työväliseen käytössä avustavat Skene ry:ssä työharjoittelua suorittavat opiskelijat. Tämän nähtiin parantavan työväliseen saavutettavuutta ja varmistavan sujuvamman käyttökokemuksen tukea tarvitseville. Mikäli opiskelija ei ole saatavilla, tukihenkilönä toimii Skene ry:n henkilökunta.

Valmis tuotos on nimeltään Yhdessä eteenpäin - asiakas- ja kehittämiskysely, joka sisältää kolme monivalintakysymystä, neljä avointa kysymystä ja 30 asteikollista väittämää. Kysely koostuu useista osa-alueista, jotka tarjoavat kattavan kuvan vastaajien kokemuksista ja toiminnan vaikutuksista. Aluksi kerätään taustatietona vastaajan ikäryhmä, minkä jälkeen kartoitetaan osallistumistiheyttä eli sitä, kuinka usein vastaaja osallistuu Skenelän toimintaan.

Toiminnan arvioinnissa vastaajat pääsevät antamaan näkemyksiään esimerkiksi yhteisöllisyyden kokemuksesta, vertaistuen merkityksestä sekä arjen rytmin muodostumisesta. Lisäksi kyselyssä käsitellään toiminnan tarjoamaa tukea muutoksessa, jossa mitataan muun muassa sitä, huomioidaanko vastaajien vahvuudet, kokevatko he tulevansa aidosti välitetyiksi ja onko toimintaan osallistuminen vahvistanut heidän toivoaan tulevaisuudesta.

Keskeinen osa kyselyä on päihitteettömyyden ja rikoksettomuuden tukemisen arviointi. Tässä osiossa vastaajat arvioivat, miten toimintaan osallistuminen on vaikuttanut näihin elämän osa-alueisiin. Lisäksi kyselyssä kartoitetaan tärkeimmät toimintaa tukevat tekijät siten, että vastaajat valitsevat itselleen 3-5 merkittävintä asiaa Skene ry:n kohtaamispaikka Skenelän toiminnasta.

Lopuksi kyselyssä on avoimia kysymyksiä, joissa vastaajat voivat kertoa vapaamuotoisesti kokemistaan hyödyistä toimintaan osallistumisesta sekä läheisten heille antamasta palautteesta liittyen heidän osallistumiseensa. Vastaajilla on myös mahdollisuus esittää kehitystoiveita ja

antaa yleistä palautetta, kuten ehdotuksia toiminnan parantamiseksi tai muita huomioita, joita he haluavat tuoda esille.

10 Kehittämistyön arviointi

Ojasalon ym. (2015, 47) mukaan arviointi on olennainen osa tutkimuksellista kehittämistyötä koko prosessin ajan. Loppuarvioinnin tehtävänä on osoittaa, kuinka kehittämistyössä onnistuttiin, kun taas aiemmissa vaiheissa arviointi tukee työn suuntaa ja tarjoaa palautetta osallistujille. Usein arviointi kohdistuu kehittämistyön panoksiin, muutosprosessiin ja lopputuotoksiin sekä niiden välisiin suhteisiin. Arvioinnissa voidaan tarkastella esimerkiksi kehittämistyön suunnittelua, tavoitteiden selkeyttä ja niiden saavuttamista, käytettyjä menetelmiä, toiminnan johdonmukaisuutta sekä vuorovaikutusta ja sitoutumista.

Tässä kehittämistyössä arviointi oli keskeinen osa koko prosessia, ja sen avulla varmistettiin työn suunta, menetelmien toimivuus, kehittämisprosessin johdonmukaisuus sekä lopputuotoksen laatu ja hyödynnettävyys. Suunnitteluvaiheessa arvioinnin painopiste oli tietoperustan luotettavuuden ja kattavuuden varmistamisessa, sillä se muodosti kehittämisprosessin perustan. Erityisesti pyrittiin tunnistamaan olennaiset käsitteet ja jäsentämään niiden välisiä yhteyksiä, mikä auttoi suuntaamaan kehittämistyötä tarkoituksenmukaisesti. Aiheen monimutkaisuus edellytti runsaasti ajallisia resursseja sekä sisältöön tehtäviä rajoituksia. Käsitteiden monitulkintaisuus ja asiayhteyksien hahmottaminen toivat myös omat haasteensa. Tietoperustaa tarkasteltiin kriittisesti suhteessa kehittämisprosessin tavoitteisiin, ja sitä muokattiin jatkuvasti ennen sen vakiintumista. Työelämäkumppanin kanssa käydyt keskustelut auttoivat myös osaltaan jäsentämään keskeisiä tekijöitä ja luomaan selkeän viitekehyksen, joka tuki kehittämistyön tavoitteellista ja johdonmukaista etenemistä.

Toteutusvaiheessa arviointi keskittyi käytettyjen menetelmien toimivuuteen ja työvälineen kehityksen seurantaan. Konstruktiivinen tutkimusote osoittautui tarkoituksenmukaiseksi, sillä se mahdollisti käytännönläheisen ja ongelmanratkaisuun keskittyvän työskentelyn. Työpaja oli keskeinen menetelmä, sillä se mahdollisti osallistavan tavan kartoittaa kohderyhmän tarpeet ja näkemykset. Asiantuntijahaastattelu puolestaan tarjosi arvokasta palautetta, jonka avulla työvälinettä voitiin kehittää huomioiden uusi näkökulma. Pilotoinnin jälkeen toteutettu kohderyhmälle suunnattu kysely varmisti työvälineen käytettävyyden ennen sen lopullista muotoilua, joten sen rooli oli myös merkittävä.

Loppuarvioinnissa tarkasteltiin kehittämisprosessin sujuvuutta, lopputuloksen vastaavuutta työelämäkumppanin tarpeisiin sekä työvälineen hyödynnettävyyttä ja jatkokehitysmahdollisuuksia. Työelämäkumppanilta kerättiin palautetta sekä suullisesti että sähköpostitse. Saadun

palautteen mukaan kehittämisprosessi oli onnistunut ja eteni heidän odotustensa mukaisesti. Yhteistyö koettiin erinomaiseksi, ja prosessin eri vaiheet olivat hyvin organisoituja.

Lopputuloksena syntynyt työväline vastasi työelämäkumppanin tarpeisiin. Työvälinettä hyödynnetään sekä rahoittajalle tehtävässä raportoinnissa että toiminnan kehittämisessä, ja se muodostaa merkittävän osan hankekauden tärkeimmän vuoden tuloksellisuustiedon keräämisprosessia. Työväline otettiin käyttöön välittömästi valmistumisensa jälkeen, ja se pysyy käytössä muuttumattomana ainakin vuoden 2025 loppuun, minkä jälkeen sen kehittämistarpeet arvioidaan uudelleen.

Työelämäkumppanin palautteessa huomioitiin myös prosessin eläväisyys ja monimutkaisuus sen kaikille osapuolille. Haasteista huolimatta prosessi saatiin vietyä onnistuneesti loppuun. Palautteessa nostettiin esiin myös työvälineen käyttöönoton jälkeen tehty havainto: laadullisesti hyvän palautteen saaminen kohderyhmältä työvälineen avulla osoittautui odotettua vaikeammaksi. Työelämäkumppani totesi, että työvälineen laatu ja vastausten syvällisyys parantivat merkittävästi, kun Skene ry:ssä harjoittelussa oleva opiskelija toteutti sen yhdessä kohderyhmän kanssa. Ilman opiskelijan tukea kohderyhmä vastasi helposti pinnallisesti, ilman syvempää keskittymistä ja pohdintaa.

Vaikka työvälinettä oli kehitetty ja hiottu huolellisesti, ei sen avulla onnistuttu täysin keräämään kaikkea keskeistä tietoa. Osa tuloksellisuutta kuvaavista tekijöistä nousi työelämäkumppanin mukaan esiin työvälineen käytön yhteydessä käydyissä keskusteluissa, mutta niitä ei saatu tallennettua vastauksiin riittävästi. Tämä havainto vahvisti työelämäkumppanin näkemyksen siitä, että laadullisen tiedon keräämiseen tarvitaan jatkossa monipuolisempia menetelmiä.

Kokonaisuudessaan kehittämisprosessi eteni tavoitteellisesti ja järjestelmällisesti. Aihe osoittautui laajaksi, ja vaikka rajauksia tehtiin, niitä olisi voinut vielä tarkentaa. Aikataulu venyi alkuperäisestä yhdeksästä kuukaudesta 11 kuukauteen raportin viimeistelyn vaatiman ajan vuoksi. Lopputulos kuitenkin vastasi työelämäkumppanin tarpeisiin, ja kehittämistyön keskeinen tavoite - toiminnan tuloksellisuuden osoittamista tukevan työvälineen kehittäminen - saavutettiin onnistuneesti.

11 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyö pohjautui työelämän tarpeeseen, ja sen toteutuksessa noudatettiin koko prosessin ajan hyvää tieteellistä käytäntöä, jonka perusperiaatteita ovat luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023). Ojasalon ym. (2015, 48) mukaan kehittämistyön tavoitteiden tulee perustua korkeaan moraalisiin, ja itse työn on oltava

rehellistä, huolellista ja tarkkaa. Lisäksi kehittämistyön seurauksilla tulee olla käytännön hyötyä.

Työstä laadittiin kirjallinen opinnäytetyösopimus, jonka molemmat osapuolet hyväksyivät al-
lekirjoittamalla sen. Prosessin aikataulutuksessa huomioitiin sekä tekijän että työelämäkump-
panin käytettävissä olevat resurssit. Suunnitteluvaiheessa perehdyttiin huolellisesti aihee-
seen, aiempaan tutkimustietoon sekä valittuihin menetelmiin, joiden tarkoituksenmukaisuus
arvioitiin ennen käyttöönottoa. Työn suunnittelu, toteutus ja dokumentointi tehtiin tietosuo-
jalainsäädännön sekä salassapitoon ja vaitioloon liittyvien velvoitteiden mukaisesti. Työtä
varten laadittiin aineistohallintasuunnitelma ja tietosuojailmoitus. Lisäksi varmistettiin,
ettei tutkimuslupia tarvittu.

Ojasalon ym. (2015, 48) mukaan kehittämistyö on aina inhimillistä toimintaa, ja sen onnistu-
minen edellyttää, että tutkimuksen ja kehittämisen kohteena olevat ihmiset ymmärtävät sen
sisällön, tavoitteet ja oman roolinsa prosessissa. Osallistujia tiedotettiin työn tarkoituksesta,
toteutuksesta ja heidän oikeuksistaan. Heiltä pyydettiin kirjallinen suostumus opinnäytetyö-
hön osallistumiseen sekä henkilötietojen käsittelyyn. Osallistuminen perustui vapaaehtoisuu-
teen, ja osallistujilla oli oikeus kieltäytyä osallistumisesta ilman negatiivisia seurauksia. Heille
varmistettiin turvallinen ja luottamuksellinen ympäristö, jossa heidän näkemyksensä ja koke-
muksensa käsiteltiin kunnioittavasti. Haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden erityistar-
peet huomioitiin, jotta keskusteluissa vältettiin leimaavia tai syrjiviä asetelmia. Vuorovaiku-
tustilanteiden ohjauksessa painotettiin kunnioittavaa ja tasavertaista kohtaamista.

Kehittämistoiminnan yhteydessä syntyvän tiedon tulee olla paitsi todenmukaista myös hyödyllistä (Toikko & Rantanen 2009, 121). Opinnäytetyön luotettavuus perustui monivaiheiseen ja
systemaattisesti dokumentoituun prosessiin. Asiakasnäkökulma kerättiin työpajassa, mikä aut-
toi tunnistamaan aitoja tarpeita työväliseen kehittämisessä. Työväliseen ensimmäisestä ver-
siosta kerättiin palautetta asiantuntijahaastattelun avulla, mikä toi kehittämiseen uusia näkö-
kulmia ja vahvisti samalla työväliseen käyttökelpoisuutta. Jatkokehittämisessä huomioitiin
asiantuntijalta saatu palaute, ja toisen version pilotointi sekä siihen liittyvä palautekysely
testasivat työväliseen toimivuutta käytännössä. Saadun palautteen perusteella työvälinettä
paranneltiin edelleen. Monivaiheisessa prosessissa yhdistettiin eri näkökulmia ja käsiteltiin ai-
neistoa systemaattisesti. Jokainen vaihe perustui selkeästi määriteltyihin tavoitteisiin, ja ete-
neminen dokumentoitiin huolellisesti.

Aineiston käsittelyssä varmistettiin tietosuoja ja luottamuksellisuus. Tallennetut tiedostot
suojattiin asianmukaisesti, eikä niistä voinut tunnistaa yksittäisiä henkilöitä. Manuaalinen ai-
neisto säilytettiin lukitussa tilassa, ja sähköisestä aineistosta tehtiin varmuuskopiot. Kaikki ai-
neisto hävitetään, kun työ on arvioitu. Opinnäytetyössä osoitettiin arvostusta ja kunnioitusta
muita ja muiden tekemää työtä kohtaan viittaamalla julkaisuihin asianmukaisella tavalla.

Tiivis ja avoin yhteistyö työelämäkumppanin kanssa oli keskeinen tekijä koko prosessia. Työelämäkumppanin kanssa sovittiin opinnäytetyösopimusta laadittaessa, että itse tuotos julkaistaan vasta Skenelä -hankkeen loppuvaiheessa vuonna 2026, sillä sitä haluttiin vielä jatkokehittää ennen julkaisua. Ennenaikaisen julkaisun katsottiin voivan heikentää heidän kilpailukykyään avustusten haussa, minkä vuoksi työelämäkumppanin toive huomioitiin, eikä tuotosta sisällytetty raporttiin. Vaikka työväline oli kehittämistyön näkökulmasta valmis, oli tärkeää kunnioittaa työelämäkumppanin näkemystä. Tämä päätös auttoi säilyttämään luottamuksen yhteistyössä, mutta samalla rajaus tarkoitti, että työväline jäi julkisesti saavuttamattomaksi, mikä saattoi vaikuttaa sen laajempaan luotettavuuteen. Julkaisematta jättäminen mahdollisti kuitenkin työvälineen jatkokehittämisen rauhassa.

12 Pohdinta

Rikosseuraamusalan asiakkaat ovat usein yhteiskunnallisesti heikossa asemassa, sillä heidän koulutustasonsa, työuransa ja terveydentilansa ovat keskimäärin muuta väestöä heikommalla tasolla (Komu ym. 2023, 438). Lisäksi monet heistä kamppailevat erilaisten elämänhallintaan liittyvien haasteiden, kuten päihde- ja mielenterveysongelmien, velkaantumisen, toimeentulovaikeuksien ja asunnottomuuden kanssa (Hautala & Kaarakka 2018, 318). Syrjäytyminen ja päihteiden käyttö ovat voineet alkaa jo varhaisessa iässä, ja rikollisuus sekä päihteet kietoutuvat usein yhteen (Komu ym. 2023, 440). Syrjäytymisen ehkäiseminen on paitsi eettisesti tärkeää myös taloudellisesti kannattavaa, sillä se vähentää sekä inhimillistä kärsimystä että yhteiskunnalle aiheutuvia kustannuksia (Rikoksentorjuntaneuvosto 2025).

STEA-avustuksiin kohdistuvat leikkaukset tekevät opinnäytetyön aiheesta erityisen ajankohtaisen. Järjestöjen on entistä vahvemmin pystyttävä perustelemaan toimintansa oikeutus ja osoittamaan, kuinka toiminta saavuttaa sille asetetut tavoitteet ja tuottaa haluttuja vaikutuksia niin yksilöissä kuin laajemmin yhteiskunnassa. Vaikutusketjuajattelu auttaa järjestöjä ymmärtämään, miten niiden toiminta edistää asetettuja tavoitteita, ja vahvistaa niiden kykyä osoittaa toimintansa tuloksellisuus rahoittajalle.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää Skene ry:lle kyselymuotoinen työväline, joka mahdollistaa asiakaskokemuksen mittaamisen toiminnan aikaansaamasta muutoksesta. Tavoitteena oli, että työväline tukee työelämäkumppania toiminnan tuloksellisuuden osoittamisessa rahoittajalle sekä edistää työn asiakaslähtöistä ja pitkäjänteistä kehittämistä. Prosessi edellytti laaja-alaista perehtymistä paitsi järjestötyöhön ja sen keinoihin osoittaa toimintansa tuloksellisuus, myös rikosseuraamusalaan ja sen erityispiirteisiin. Kokonaisuudessaan prosessi oli haastava erityisesti aiheen laajuuden ja käsitteiden monitulkintaisuuden vuoksi. Lisäksi STEA-avustuksiin liittyvät muutokset konkretisoituivat prosessin aikana, mikä edellytti jatkuvaa lähteiden ajantasaisuuden tarkistamista.

Haastavuudestaan huolimatta prosessi oli ammatillisesti kehittävä ja lisäsi ymmärrystä monella eri tasolla. Teoreettisen tiedon ja käytännön kokemusten yhdistäminen oli keskeistä koko prosessin ajan. Työskentely vaati kriittistä ajattelua, tiedon soveltamista ja käytännön ratkaisujen kehittämistä, mikä vahvisti erityisesti analysointi- ja ongelmanratkaisutaitoja. Käytännön kehittämistyö ja vuorovaikutus eri osapuolten kanssa auttoivat hahmottamaan, miten teoreettinen tieto voidaan muuttaa toimivaksi, työelämäkumppanin tarpeita vastaavaksi ratkaisuksi.

Opinnäytetyössä kehitetty työväline tarjoaa Skene ry:lle systemaattisen tavan mitata asiakaskokemusta ja arvioida toiminnan vaikutuksia suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Aikaansaannosten mittaaminen ja havainnollistaminen auttaa sekä täyttämään rahoittajan tuloksellisuuden osoittamista koskevat vaatimukset että kehittämään työtä asiakaslähtöisesti ja pitkäjänteisesti. Työväline mahdollistaa asiakaspalautteen keräämisen, jota voidaan hyödyntää toiminnan parantamisessa. Työvälineen joustava ja muuttuviin tarpeisiin mukautuva rakenne taas mahdollistaa sen jatkokehittämisen vastaamaan myös tulevaisuuden haasteisiin.

Jatkokehittämisen kannalta voisi olla hyödyllistä pohtia, miten työvälinettä voidaan edelleen monipuolistaa tai laajentaa, esimerkiksi yhdistämällä siihen muita arviointimenetelmiä. Tämä tukisi entistä paremmin sekä työelämäkumppanin toimintaa että asiakkaiden tarpeita, erityisesti silloin, kun pyritään laajempaan ymmärrykseen asiakkaiden hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä. Näin työväline pysyisi relevanttina ja tukisi järjestön toimintaa myös muuttuvassa rahoitus- ja toimintaympäristössä.

Lähteet

Painetut

Granfelt, R. 2014. Asunto vai rikoksettomuus ensin? Asumissosiaalisen työn tuella irti asunnottomuudesta ja rikollisuudesta. Teoksessa Linderborg, H., Suonio, M. & Lassila, T. (toim.) Sosiaalityö ja sosiaalinen tuki rikosseuraamusalalla. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 1/2014. Tampere: Juvenes Print, 255-274.

Hautala, S. & Kaarakka, O. 2018. Vankilasta vapautuminen sosiaalisen kuntoutuksen haasteena. Teoksessa Lindh, J., Härkäpää, K., Kostamo-Pääkkö, K. (toim.) Sosiaalinen kuntoutuksessa. Rovaniemi: Lapland University Press, 318-341.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15.-16. painos. Helsinki: Tammi.

Kivivuori, J., Aaltonen, M., Näsi, M., Suonpää, K. & Danielsson, P. 2018. Kriminologia. Rikollisuus ja kontrolli muuttuvassa yhteiskunnassa. Helsinki: Gaudeamus.

Komu, I., Latvanen, T., Salo-Chydenius, S. & Partanen, A. 2023. Päihdehoitotyön syventävää osaamista. Teoksessa Partanen, A., Holmberg, J., Inkinen, M., Kurki, M. & Salo-Chydenius, S. (toim.) Päihdehoitotyö. 1.-3. painos. Helsinki: Sanoma Pro, 417-450.

Lassila, T. 2014. Motivaation ilmeneminen puheessa ja motivaatiolle annetut merkitykset. Teoksessa Linderborg, H., Suonio, M. & Lassila, T. (toim.) Sosiaalityö ja sosiaalinen tuki rikosseuraamusalalla. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 1/2014. Tampere: Juvenes Print, 213-230.

Nieminen, A. 2018. Sosiaalisen kuntoutuksen määritelmä, kentät ja mahdollisuudet. Teoksessa Kostilainen, H. & Nieminen, A. (toim.) Sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmia ja mahdollisuuksia. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. Diak Työelämä 13. Tampere: Juvenes Print, 10-24.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2015. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3.-4. painos. Helsinki: Sanoma Pro.

Piirainen, K., Linnakangas, R. & Suikkanen, A. 2018. Palkkatyötavoitteista sosiaaliseen kuntoutukseen - tehostetun tuen keinoin yksilöllisiin muutoksiin? Teoksessa Lindh, J., Härkäpää, K. & Kostamo-Pääkkö, K. (toim.) Sosiaalinen kuntoutuksessa. Rovaniemi: Lapland University Press, 98-122.

Puusa, A. 2020. Haastattelutyypit ja niiden metodiset ominaisuudet. Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus, 103-117.

Rantanen, T. & Toikko, T. 2014. Näyttöön perustuva käytäntö: Suomalaisen rikosseuraamusalan keskustelun ja sosiaalityökeskustelun vertailua. Teoksessa, Linderborg, H., Suonio, M. & Lassila, T. (toim.) Sosiaalityö ja sosiaalinen tuki rikosseuraamusalalla. Rikosseuraamuslaitos. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 1/2014. Tampere: Juvenes Print, 113-135.

Ryan, R. & Deci, E. 2017. Self-determination theory. Basic psychological needs in motivation, development and wellness. New York: Guilford Press.

Salo-Chydenius, S. 2023. Motivaatio. Teoksessa Partanen, A., Holmberg, J., Inkinen, M., Kurki, M. & Salo-Chydenius, S. (toim.) Päihdehoitotyö. 1.-3. painos. Helsinki: Sanoma Pro, 131-162.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. 3. korjattu painos. Tampere: Juvenes Print.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Sähköiset

Artsi-opas 2023. Mittarit haltuun hakemuksessa. Viitattu 6.8.2024. <https://www.artsi-opas.fi/ajankohtaista/mittarit-haltuun-hakemuksessa>

Artsi-opas 2024. Tavoitteet ja vaikutukset. Viitattu 6.8.2024. <https://www.artsi-opas.fi/vai-kutusketju/tavoitteet-ja-vaikutukset>

Granfelt, R. 2015. Asumissosiaalinen työ: kotiin ja rikollisuudesta irti? Y-Säätiö. Y-Säätiön julkaisuja 2015. Viitattu 17.8.2024. https://ysaatio.fi/wp-content/uploads/2015/11/asumissosiaalinen_työ_julkaisu_web.pdf

Heinonen, H. & Pajari, N. 2024. Mitä leikataan ja keneltä? Blogikirjoitus. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA. Viitattu 20.6.2024. <https://www.stea.fi/tietoa-steasta/ajankohtaiset-koontisivu/blogit/mita-leikataan-ja-kenelta/>

Hyvän mitta 2024. Mittareiden valinta. Viitattu 13.8.2024. <https://www.hyvanmitta.fi/mittaaminen/>

Härkäpää, K., Järvikoski, A. & Salminen, A-L. 2022. Teoriat, viitekehykset ja mallit kuntoutusta ohjaamassa. Teoksessa Autti-Rämö, I., Salminen, A-L., Rajavaara, M. & Melkas, S. (toim.) Kuntoutuminen. 2., uudistettu painos. E-kirja. Helsinki: Duodecim.

Härkäpää, K., Valkonen, J. & Järvikoski, A. 2022. Kuntoutuksen motivaatio ja sitoutuminen. Teoksessa Autti-Rämö, I., Salminen, A-L., Rajavaara, M. & Melkas, S. (toim.) Kuntoutuminen. 2., uudistettu painos. E-kirja. Helsinki: Duodecim.

Jämsén, E. 2024. Leikkaukset iskevät pian järjestöihin, jotka auttavat suomalaisia hädässä: ”Voi olla seurauksia, joista emme vielä tiedä”. Yle Uutiset 30.7.2024. Viitattu 30.7.2024. <https://yle.fi/a/74-20101305>

Kaarakka, O. & Nikula, K. 2023. Johdatus rikosseuraamusalan etiikkaan. Teoksessa Kaarakka, O. & Nikula, K. (toim.) Rikosseuraamusalan etiikka - käsitteistä käytäntöön. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. Acta Poenologica 1/2023, 7-10. Viitattu 31.7.2024. https://www.rskk.fi/material/collections/20230125123757/HphB3WjuJ/RISE_Rikosseuraamusalan_etiikka_WEB.pdf

Kainulainen, S. 2019. 3X10D-elämäntilannemittarin kehitystyö 2015-2019. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diak Puheenvuoro 28. Viitattu 31.1.2025. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/268112/DIAK_Puheenvuoro_28_web.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Kainulainen, S. 2025. Vaikuttavuusmittarit. Diak asiantuntijapalvelut. Viitattu 31.1.2025. <https://asiantuntijapalvelut.diak.fi/palvelut/vaikuttavuus-esiin-mittareilla-3x10d/>

Kantjärvi, P. 2012. Fasilitointi luo uutta. Menesty ryhmän vetäjänä. E-kirja. Helsinki: Talentum.

Karjalainen, P., Liukko, E. & Muurinen, H. 2022. Sosiaalisen kuntoutuksen toimintamalli (THL). Sosiaalityön vaikuttavat toimintamallit -pilottivaiheen opas. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 30.7.2024. <https://innokyla.fi/sites/default/files/2022-05/Sosiaalisen%20kuntoutuksen%20toimintamalli%20%28THL%29.pdf>

Karsikas, V. 2014. Järjestöjen monenlaiset roolit vankien tukemisessa. Teoksessa Lindström, J. & Kumlander, K. (toim.) Auttamista, vaikuttamista, asiantuntemusta. Järjestöjen monet roolit kriminaalisyössä. Humanistinen ammattikorkeakoulu, 16-31. Viitattu 25.7.2024. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2014/11/Jarjestojen-monet-roolit-kriminaalisyossa.pdf>

Kokko, R-L. & Veistilä, M. 2016. Sosiaalityö ja sosiaalinen kuntoutus yhteistyönä. Teoksessa Törrönen, M., Hänninen, K., Jouttimäki, P., Lehto-Lundén, T., Salovaara, P. & Veistilä, M. (toim.) Vastavuoroinen sosiaalityö. E-kirja. Helsinki: Gaudeamus.

Laki sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta 284/2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2023/20230284>

Lindh, J. & Hautala, S. 2022. Sosiaalinen kuntoutus monialaisena käsitteenä ja käytäntönä. Teoksessa Autti-Rämö, I., Salminen, A-L., Rajavaara, M. & Melkas, S. (toim.) Kuntoutuminen. 2., uudistettu painos. E-kirja. Helsinki: Duodecim.

Lippo, A., Järvi, H. & Poikolainen, T. 2022. Osallistava työpaja yhteiskehittämisen menetelmänä. Xamk Read Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotyön verkkolehti 2/2022. Viitattu 1.12.2024. <https://read.xamk.fi/2022/logistiikka-ja-merenkulku/osallistava-tyopaja-yhteiskehittamisen-menetelmana/>

Mäkipää, E. & Aalto-Kallio, M. 2023. Vaikutusketjulla logiikka kuntoon. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry. Viitattu 15.8.2024. <https://www.soste.fi/vaikutusketjulla-logiikka-kuntoon/>

Nahkuri, M. 2020. Mitä sote-järjestöt tekevät. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry. Viitattu 15.8.2024. <https://www.soste.fi/mita-sote-jarjestot-tekevat/>

Rikksentorjuntaneuvosto 2025. Varhainen tuki ja syrjäytymisen ehkäisy. Viitattu 10.2.2025. <https://rikksentorjunta.fi/-/haaste-4-22-nykyiset-teoriat-eivat-pysty-selittamaan-irtautumisprosessin-moninaisuutta>

Rikosseuraamuslaitos 2022. Ohjelmatyö. Viitattu 25.7.2024. <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/kuntoutus/ohjelmatyo.html>

Rikosseuraamuslaitos 2023a. Rikosseuraamuslaitos. Viitattu 9.3.2025. <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos.html>

Rikosseuraamuslaitos 2023b. Sosiaalinen kuntoutus vankiloissa. Viitattu 1.7.2024. <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/kuntoutus/arkielamantaidot.html>

Rikosseuraamuslaitos 2024. Yhteistyö. Viitattu 3.7.2024. <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/yhteistyoy.html>

Saari, J. 2015. Huono-osaiset. Elämän edellytykset yhteiskunnan pohjalla. E-kirja. Helsinki: Gaudeamus.

Saari, J. 2016. Yksinäisten Suomi. E-kirja. Helsinki: Gaudeamus.

Salovaara, U., Pirttilahti, H. & Lindström, J. 2023. Rikostausta, häpeä ja tunnustus: kokemuksia rikostaustaisten kohtaamisesta. Teoksessa Kaarakka, O. & Nikula, K. (toim.) Rikosseuraamusalan etiikka - käsitteistä käytäntöön. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. Acta Poenologica 1/2023, 164-190. Viitattu 19.8.2024. [https://www.rskk.fi/material/collecti-
ons/20230125123757/HphB3WjuJ/RISE_Rikosseuraamusalan_etiikka_WEB.pdf](https://www.rskk.fi/material/collecti-
ons/20230125123757/HphB3WjuJ/RISE_Rikosseuraamusalan_etiikka_WEB.pdf)

Skene ry 2024a. Etusivu Skene ry. Viitattu 30.6.2024. <https://www.skeneri.fi/>

Skene ry 2024b. Skenelä -hanke. Viitattu 1.7.2024. <https://www.skeneri.fi/skenela-hanke/>

Sosiaalihuoltolain soveltamisopas 2024. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2024:13. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 1.7.2024. [https://julkaisut.valtioneu-
vosto.fi/bitstream/handle/10024/165650/STM_2024_13.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://julkaisut.valtioneu-
vosto.fi/bitstream/handle/10024/165650/STM_2024_13.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>

Sosiaali- ja terveysministeriö 2023. Uuden järjestöjen rahoitusmallin mukainen asetus hyväksytty. Viitattu 11.1.2025. [https://stm.fi/-/uuden-jarjestojen-rahoitusmallin-mukainen-ase-
tus-hyvakasyyty](https://stm.fi/-/uuden-jarjestojen-rahoitusmallin-mukainen-ase-
tus-hyvakasyyty)

Sosiaali- ja terveysministeriö 2024. Järjestöavustukset pienentyvät osana valtiontalouden säästöjä. Viitattu 11.1.2025. [https://stm.fi/-/jarjestoavustukset-pienentyvat-osana-valtion-
talouden-saastoja](https://stm.fi/-/jarjestoavustukset-pienentyvat-osana-valtion-
talouden-saastoja)

Sosiaali- ja terveysministeriö 2025. Sosiaali- ja terveysalan järjestöjen toimintaan 304 miljoonaa euroa vuonna 2025. Viitattu 22.2.2025. [https://stm.fi/-/sosiaali-ja-terveysalan-jarjesto-
jen-toimintaan-304-miljoonaa-euroa-vuonna-2025-](https://stm.fi/-/sosiaali-ja-terveysalan-jarjesto-
jen-toimintaan-304-miljoonaa-euroa-vuonna-2025-)

SOSTE 2025. Järjestön rahoitus. Viitattu 3.7.2024. [https://www.soste.fi/jasenjarjes-
toille/jarjeston-rahoitus/](https://www.soste.fi/jasenjarjes-
toille/jarjeston-rahoitus/)

STEA 2024a. Tietoa STEA:sta. Viitattu 3.7.2024. <https://www.stea.fi/tietoa-steasta/>

STEA 2024b. Tutustu avustuksiin. Viitattu 3.7.2024. <https://www.stea.fi/tutustu-avustuksiin/>

STEA 2024c. Tavoitteista tuloksiin - ohjeita avustuksen hakijalle ja raportoijalle. Viitattu 23.1.2025. [https://www.stea.fi/avustusten-hakeminen/avustuksilla-rahoitetun-toiminnan-
tulokset/](https://www.stea.fi/avustusten-hakeminen/avustuksilla-rahoitetun-toiminnan-
tulokset/)

STEA 2024d. Tuloksellisuusraportti. Viitattu 23.1.2025. [https://www.stea.fi/kaytto-ja-rapor-
tointi/tuloksellisuusraportti/](https://www.stea.fi/kaytto-ja-rapor-
tointi/tuloksellisuusraportti/)

STEA 2025a. Avustusopas 2025. Viitattu 18.1.2025. [https://www.stea.fi/wp-con-
tent/uploads/2022/03/Avustusopas-2025-www-1.pdf](https://www.stea.fi/wp-con-
tent/uploads/2022/03/Avustusopas-2025-www-1.pdf)

STEA 2025b. Tavoitteista tuloksiin - ohjeita avustuksen hakijalle ja raportoijalle. Viitattu 16.2.2025. [https://www.stea.fi/avustusten-hakeminen/avustuksilla-rahoitetun-toiminnan-
tulokset/](https://www.stea.fi/avustusten-hakeminen/avustuksilla-rahoitetun-toiminnan-
tulokset/)

Suhonen, M. & Linna, P. 2023. Vaikutusketjut: mitä tehdään ja mitä saadaan aikaan? Blogikirjoitus. Valtiokonttori. Viitattu 11.1.2025. [https://www.valtiokonttori.fi/blogi/vaikutusketjut-
mita-tehdaan-ja-mita-saadaan-aikaan/](https://www.valtiokonttori.fi/blogi/vaikutusketjut-
mita-tehdaan-ja-mita-saadaan-aikaan/)

Terveyskylä 2024. Sosiaalinen kuntoutus. Viitattu 30.7.2024. [https://www.terveyskyla.fi/kun-
toutumistalo/tietoa/kuntoutumisen-abc/kuntoutuksen-osa-alueet/sosiaalinen-kuntoutus](https://www.terveyskyla.fi/kun-
toutumistalo/tietoa/kuntoutumisen-abc/kuntoutuksen-osa-alueet/sosiaalinen-kuntoutus)

THL 2023. Sosiaalisen kuntoutuksen opas. Viitattu 1.7.2024. [https://thl.fi/tutkimus-ja-kehit-
taminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sosku/sosiaalisen-kuntoutuksen-opas](https://thl.fi/tutkimus-ja-kehit-
taminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sosku/sosiaalisen-kuntoutuksen-opas)

THL 2024. Osallisuusindikaattori mittaa osallisuuden kokemusta. Viitattu 26.1.2025. <https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuusindikaattori-mittaa-osallisuuden-kokemusta>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje 2023. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisu 2/2023. Viitattu 2.8.2024. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf

Työterveyslaitos 2025. Kykyviisari. Viitattu 25.1.2025. <https://www.ttl.fi/teemat/tyohyvinvointi-ja-tyokyky/tyokyky/kykyviisari>

Valtionavustuslaki 688/2001. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010688#L4P15>

Valtioneuvoston asetus sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta 1059/2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2023/20231059>

Valtiovarainministeriö 2023. Valtionavustustoiminnan sanasto. 2. laajennettu painos. Valtiovarainministeriön julkaisu 2023:33. Viitattu 18.1.2025. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164836/VM_2023_33.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Vankeuslaki 767/2005. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050767>

Vasalampi, K. 2017. Itsemääräämisteoria. Teoksessa Nurmi, J-E. & Salmela-Aro, K. (toim.) Mikä meitä liikuttaa - motivaatiopsykologian perusteet. 3., täysin uudistettu painos. E-kirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Villman, E. 2022. Nykyiset teorit eivät pysty selittämään irtautumisprosessin moninaisuutta. Rikoksentorjuntaneuvosto. Viitattu 18.8.2024. <https://rikoksentorjunta.fi/-/haaste-4-22-nykyiset-teoriat-eivat-pysty-selittamaan-irtautumisprosessin-moninaisuutta>

Julkaisemattomat

Skene ry 2023. Skenelä -hankkeen STEA:n avustushakemus.

Kuviot

Kuvio 1: Muutoksen vaihemalli (mukaillen Salo-Chydenius 2023, 137).....	13
Kuvio 2: Kehittämistyön prosessikuvaus (mukaillen Ojasalo ym. 2015, 24)	22
Kuvio 3: Luovan ongelmanratkaisun prosessi (mukaillen Kantojärvi 2012)	25
Kuvio 4: Skene ry:n STEA:n hankehakemuksen tavoitteet (mukaillen Skene ry 2023)	28
Kuvio 5: Skene ry:n STEA:n hankehakemuksen tulokset ja mittarit (mukaillen Skene ry 2023)	29

Liitteet

Liite 1: Haastattelukysymykset	53
Liite 2: Pilotoinnin jälkeinen palautekysely	54

Liite 1: Haastattelukysymykset

Haastattelukysymykset

1. Mitä mieltä olet kyselyn kokonaisuudesta?
2. Mikä kyselyssä on onnistunutta?
3. Mitä kehitettävää kyselyssä on?
4. Mitä taustatietoja kyselyssä olisi olennaista kerätä?
5. Olisiko rikosseuraamusalan näkökulmasta vielä jotakin, mitä kyselyssä ei ole huomioitu?

Liite 2: Pilotoinnin jälkeinen palautekysely

Palautekysely Skene ry:n asiakas- ja kehittämiskyselystä

Tämä palautekysely on tarkoitettu kehittämään Skene ry:n kyselytyövälinettä, jonka olet Skenelässä täyttänyt. Vastaaminen vie vain muutaman minuutin, ja vastauksesi käsitellään anonyymisti. Kiitos arvokkaasta palautteestasi!

* Required

1. Miten selkeäksi koit kyselyn kokonaisuudessaan? *

	Erittäin epäselvä	Melko epäselvä	En osaa sanoa	Melko selkeä	Erittäin selkeä
Valitse seuraavista vaihtoehtoista	☐	☐	☐	☐	☐

2. Oliko kyselyssä mielestäsi kaikki tarvittavat kysymykset? *

- Kyllä
- Ei

3. Jos ei, mitä siitä mielestäsi puuttui?

4. Oliko kysely helppo täyttää? *

	Erittäin vaikea	Melko vaikea	En osaa sanoa	Melko helppo	Erittäin helppo
Valitse seuraavista vaihtoehtoista	☐	☐	☐	☐	☐

5. Jos kyselyn täyttäminen tuntui vaikealta, mistä se johtui?

6. Tuntuiko kyselyyn vastaaminen anonyymiltä ja turvalliselta? *

	Erittäin vähän	Melko vähän	En osaa sanoa	Melko paljon	Erittäin paljon
Valitse seuraavista vaihtoehtoista	☐	☐	☐	☐	☐

7. Jos ei tuntunut, mitä voisimme parantaa?

8. Miten tyytyväinen olet kyselyyn kokonaisuutena? *

	Erittäin tyytymätön	Melko tyytymätön	En osaa sanoa	Melko tyytyväinen	Erittäin tyytyväinen
Valitse seuraavista vaihtoehdoista	☐	☐	☐	☐	☐

9. Jotain muuta, mitä haluaisit kertoa kyselystä?